

Liet za koristi delav-kega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 8, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vsakega naslova, priključena spodaj ali na ovitku. Ako (465) je številka tedaj vam o prihodnje številko našega lista poročamo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 464.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 1. AVGUSTA, (AUGUST) 1916.

LETO (VOL.) XI.

Mir ali boj na železnicaiah?

Štiri največje železničarske organizacije so imele na splošnem glasovanju vprašanje, ali naj železničarji odstopijo od svojih zahtev, ali pa naj gredo v splošno stavko, ako ostanejo družbe trdovratno na svojem odklanjajočem stališču.

Kakor kažejo vesti iz raznih krajev, so železničarji v veliko večino glasovali za stavko, ako se ne uvede osemurni delavnik v blagovnem prometu in ne zviša plača za čezurno delo na višino poldruga normalne meзде.

V kapitalističnih listih najde človek lahko izraze velikega začudenja, da so mogli železničarji tako glasovati. Tudi precej ogorčenja je združeni z presenečenjem, ali tuptam se izraža uopanje, da ni to glasovanje resno in da odnehajo železničarji, kadar bo treba izreči zadnjo, resno besedo.

Pa je tudi res, da bi se človek jezil! Kako je moglo priti uslužbencem na misel, da tako glasujejo? Vse tiste pretirane zahteve kakor zlasti osemurni delavnik so vendar le izmišljotine agitatorjev in hujšakcev, masa delavstva pa ne ve nič o njih ali pa se vsaj ne zanima za take reči. Masa hoče živeti v slogi in mihi s svojimi delodajalei in ne mara prepričev. Masa ve, da potrebuje gospodarje, ki ji dajejo dela in s tem kruha. Le hujšaki delajo vedno zgago in skušajo zavajati delavstvo na kriva pota.

Stokrat in tisočkrat so to povedali kapitalistični časopisi. Kako vraga morejo tedaj tisti železničarji, o katerih smo slišali stokrat in tisočkrat, da hočejo le mir in slogo z gospodarji, glasovati za stavko? Tega ne bi bili smeli storiti; kaj naj gospodarji sedaj pravijo?

No, oni pravijo še marsikaj. Kadar gre za varstvo profita, imajo ubogi kapitalisti mnogo besed in mnogo argumentov. Kapitalisti imajo mnogo slabih lastnosti, imajo pa tudi nekoliko dobrih, in med tem je trdovratnost. Od tega, kar smatrajo, da je prav, namreč zanje prav, ne odnehajo, dokler je le količnik mogoče vztrajati.

Ves čas so družbe trdile, in tudi sedaj še trdijo, da je s sedanjimi dohodki nemogoče izpolniti železničarske zahteve. Torej so te zahteve pravzaprav naperjene proti občinstvu; zakaj če bi družbe res vpeljele osemurni delavnik in regulirale plače, ki "morale" zvišati vozne tarife, da bi dobile potrebni denar za tako regulacijo. Družbe pravijo, da bi bilo njim to vseeno, ali one hočejo po svoji moči varovati interese občinstva.

Če bi človek točno zasledoval vse, kar pravijo železniški baroni ob raznih časih, ki pač zasledil v njihovih besedah in dejanjih nekatera protislova. Ni n. pr. še davno, kar je bilo železničarjem dovoljeno prav znatno zvišanje osebnih tarifov. Od tega so imele le železnice na vzhodu okrog petdeset milijonov dobička. To zvišanje se ni izvršilo zaradi kakšnih železničarskih zahtev. Kako da niso železniške družbe takrat mislile na interese občinstva?

Radi verjamemo, da bi železnice hotele zvišati tarife, če bi železničarji kaj dosegli. Pripravljeni smo verjeti še nekoliko več. Cenjene družbe bi najbrže sploh rade povišale vozno, ampak tako, da bi vtekline ves dohodek te regulacije v svoj žep. Ne jezi jih, da bo "treba" občinstvu seči v mošnjice; jezi jih le to, da ne morejo storiti tega za svoj profit, vsaj ne izključno za svoj profit.

Ne verjamemo pa, da bi bilo tako zvišanje tarifov sploh potrebno. Vsak laik lahko vidi, da imajo železnice zlate čase. Razum izdelovalcev municije in jeklarskih magnetov nima menda nič hčee v Ameriki tak dobiček od evropske vojne, kakor železniške družbe. Ves za Evropo namenjeni material, živež, orožje, municija, opremo, konje, mule i. t. d. je bilo treba prevažati. Surovi material je bilo treba dovažati tovarnam. Splošno je znano, da niso mogle železnice dolgo niti zmogovati vsega prometa. Na milje in milje daleč so stali po vseh vzhodnih železnicaiah naloženi vlaki in so čakali tedne in mesece na priliko, da jih odpeljejo v razna pristanišča. Medtem je čakalo po skladiščih že drugo blago, da se izprazni vo-zovi. Prosperiteta železnice je očitna reč.

Ali za železniške magnate je prišel ta blagoslov kakor mana iz nebes. Nič drugega ni bilo treba, kakor nastavljanje klobuke, pa zajemati presenetljivi dobiček.

Za železničarje ni bilo tako. Tudi oni so opazili, kako neznansko se je pomnožil promet. Ali klobukov niso oni mogli nastavljanje. Za to niso imeli niti časa. Njihova stvar je bila oskrbovati pomnožen promet. Oni so morali nakladati in razkladati, sestavljati vlake, premikati, kuriti lokomotive, prevažati, sploh delati, delati, pomno-

ženo delati. Brez njihovega dela ne bi bilo onega pomnoženega profita, ki so ga družbe do-segle. In če ima beseda "pravica" sploh kakšen pomen, tedaj bi se izvršil komaj del pravice, ako bi železničarji uslužbenci dobili nekaj deleža od splošne železniške prosperitete. Da bi se izvršila popolna pravica, bi moral ves dobiček sploh pripasti tistim, ki so delali.

Seveda, pravico je težko najti kje drugod kakor v slovarju. Kdor zahteva kaj na podlagi pravice in se sklicuje le na pravico in zanaša le na pravico, stori boljše, če kar opusti svojo zahtevo. Zdi se, da so to polagoma tudi železničarji spoznali. Treba je bilo časa za to. Sedanje gibanje ameriških železničarjev ni prvo. Ali ker ta del proletariata, kakor večinoma ameriško delavstvo sploh, ni imel razredne zavesti in ker ni vedel dovolj jasno, kaj odločuje v bojih med delom in kapitalom, se je že marsikatero tako gibanje ponesrečilo.

Namesto razredne zavesti je vladal najtesnejši strokovni ponos, duh kaste, ki je ločil strojevodjo od kurjača, sprevednika od zavirača, skladiščnega delavca od premikača. Dolgo niso železničarji spoznali, da odločujejo v družbi interesi, da izvira iz interesnih nasprotij boj in da zmaga v boju moč. Opažali niso, da so podjetniki proti njim tesno združeni, pa niso izvajali iz tega neizogibnega sklepa, da je tudi zanje tesna združitev nujen pogoj.

Ker niso razumevali tega, je stopila zdaj ta, zdaj ona stroka v boj, medtem ko so vse druge neovirano dalje delale in s tem omogočale družbam, da so vzdrževale promet. In ker so imeli pred očmi ono "sveto pravico", ki stoji nad vsem in ki jo "mora spoznati vsak pošten človek", so dovoljevali, da so sodila o njihovih zahtevah vsakršna razsodišča, katerim so bili pa vendar podjetniški interesi bolj pri sreju kakor delavski.

in taka razsodišča so tedaj odločala družbam v prid.

Dosti takih udarcev je zadelo železničarje, in naposled so se marsikaj naučili iz njih. Letos niso stopile osamljene stroke pred podjetnike, ampak štiri največje organizacije nastopajo solidarno. Bilo bi sicer boljše, če bi nastopala ena sama organizacija, namreč taka, ki bi obsegala vse železničarje sploh. Ali tako daleč še niso dozorele razmere. Treba je potrpeti, dokler ne zna-ga tudi to spoznanje. Dokler stoji železničarji še v ločenih organizacijah, se mora smatrati za napredek, da si poiščejo vsaj skupno pot.

Drugi sad izkušenj je ta, da se ne dajo uslužbenci več zavajati z razsodiščem. V svojem zadnjem boju so dovolili strojevodje in kurjači, da je odločevalo razsodišče o njihovih zahtevah. Odločilo je tako, da so ostali uslužbenci popolnoma na cedilu. To jih je izučilo.

Tudi letos se dela na vse kriplice, da bi železničarji izročili svoje zadeve kakšni instituciji za presojanje, kajpada za "pravično" presojanje. V tem oziru se je posebno odlikovala trgovska zbornica Zedinjenih držav, ki predlaga, naj predlože železničarji svoje zahteve meddržavni trgovinski komisiji. Ta bi preiskala poprečne minimalne in maksimalne meзде, ki jih plačujejo železnice, potem delovni čas vseh uslužbeniških kategorij v Zedinjenih državah, in druga tehnična vprašanja.

Če že v tem ni nobene garancije, da pridejo železničarji do svojih pravic, je pa še mnogo lepši pogoj, da se mora odgoditi vsaka akcija glede na delovni čas in meздо, dokler komisija preiskuje.

Trgovska zbornica Zedinjenih držav je v tesnih stikih z vsemi trgovskimi zbornicami mest, s trgovskimi klubi itd., in čisto naravno je, da zastopa interese kapitalistov. Ali tudi če ne bi

bilo to popolnoma jasno, vendar vsakdo lahko vidi, kam pes tačo moli.

Meddržavna komisija bo preiskovala. Hotela bo svoje delo "temeljito" opraviti. Tega ji ne bo mogel nihče zameriti. Za temeljito delo bo pa potrebovala mnogo časa. To bo "moral" vsakdo razumeti. Preiskovala bo šest mesecev, pa ne bo prišla do cilja. Preiskovala bo leto dni, pa še ne bo imela vsega materiala skupaj. Preiskovala bo poldrugo leto, pa ji bodo manjkali še nekateri važni podatki. Preiskovala bo dve leti in bo pri kraju s svojim delom, ali naenkrat bo zvedela, da je še neka kategorija, s katero se doslej ni bavila, da so v nekem kraju izjemne razmere, ki bi lahko ves rezultat predrugacije, in da je treba množino nabranih podatkov in važnih razlogov še povečati. Za to bo treba še pol leta, in kadar mine to, se najdejo zopet nove, dotlej še nepoštene naloge.

Ves ta čas pa morajo železničarji opravljati službo in — molčati. Nobena beseda o zahtevah, nobena misel na štrajk ni dovoljena.

Kaj bi si mogle družbe železi lepšega? Če pridobe dovolj časa, pridobe s tem mnogo, morda sploh vse. Boj, ki se predolgo zavlači, izgubi kaj lahko svojo silo; če se odkladajo zahteve železničarjev od meseca do meseca, od polletja do polletja, izgube uslužbenci sami lahko zaupanje v svoje zahteve in vase, lahko izgube zaupanje v voditelje, lahko nastane nesloga v organizaciji, in če se to zgodi, so podjetniki na konju.

Tudi čas postane lahko za stavko neugoden. Sedaj se v Ameriki dela, na železnicaiah in drugod. Če bi sedaj izbruhnila stavka, ne morejo gospodarji upati, da dobe cele polke in brigade skebov. Promet na železnicaiah je pa prav sedaj velik, izredno velik, koristen. Prav sedaj je družbam mnogo na tem ležee, da se ne ustavi.

Prav iz teh vzrokov je pa za železničarje sedanjí čas ugodnejši za boj kot marsikateri drugi, in v njihovem interesu je, da se rešijo njihove zahteve sedaj, ne pa takrat, kadar bi bilo družbam všeč. Zatorej se ne morejo podajati v nobene tuje preiskave, zlasti pa ne v take, ki bi trajale lahko celo večnost.

Na polju preiskovanja so organizacije uslužbencev same opravile mnogo, in sicer zanimivega dela. Sestavile so na primer pregled plač, ki so jih glavni uradniki železnice dobivali leta 1900 in leta 1914, pa so spoznale, da so plačale družbe svojim ravnateljem, tajnikom itd. v prvo navedenem letu 4.537.000 dolarjev, leta 1914. pa 9.444.528 dolarjev, torej za sto procentov več. Tudi dohodki železnice so se v omenjeni dobi zvišali za sto odstotkov. Uslužbenci, ki so s svojim delom in trdom omogočili to velikansko povečanje profita, niso dobili ves ta čas nobenega znatnega in splošnega pribojška, še manj je pa kdo mislil na ureditev njihovih delovnih razmer.

Sedaj, ko je znan uspeh železničarskega glasovanja, apelirajo kapitalistični listi na uslužbence in kličejo, da bi morali imeti pamet in da ne bi smeli tlačiti dežele v krizo, ki bi jo povzročila stavka na železnicaiah. To bi se lahko enostavno obrnilo in vprašalo, kje je bil vsa ta leta razum kapitalistov. Če bi bili polagoma, primerno stopnjevale uredjevali razmere na železnicaiah, bi bili z razmeroma majhnimi žrtvami danes dosegli tak položaj, da ne bi bilo niti govora o velikih zahtevah železničarjev. To gotovo ni bilo razumno, da so hoteli vedno ves profit spravljati v žep brez obzira na žrtve uslužbencev in brez obzira na varnost prometa. Kdor ni sam nikdar razumno ravnal, tudi nima pravice apelirati na razum drugih.

Železničarji naglašajo, da je osemurna služba njih glavna zahteva. Že to jim zagotavlja simpatije vseh zavednih delavcev. Četudi prihaja ta zahteva železničarjem in njih družinam v prid, vendar ni egoistična. Ako se vpelje in strogo vrši osemurna služba, morajo železnice nastaviti več osebja. To pa je v interesu vsega delavstva. In zlasti v sedanjem času je ta zahteva izredno važna. Prišel bo čas, ko bo zmanjkalo naročil za municijo in bodo vojni material izdelujoča podjetja trumoma odpustila delavce. Ako ne poskrbi delavstvo samo, da se napravi s skrajšnjem delovnega časa drugod prostora vsaj za en del teh ljudi, se ne bo nihče brigal za to, in kriza, ki tedaj pride, bo grozna.

Železničarji so lahko prepričani, da so v njihovem boju simpatije vseh zavednih delavcev na njihovi strani. Želeli bi, da dosežejo, kar po pravici zahtevajo, brez porabe skrajnega bojnega sredstva. Ali če bodo morali stavkati, bo delavstvo to razumelo in vpoštevalo.

In sedaj prihajajo Turki braniti Ogrsko za one, katerim so jo nekdanj z največjimi napori in z največjo vztrajnostjo jemali. Tako se izpreminjajo časi; tako se zgodovina norčuje iz preteklosti in iz sedanjosti.

Socializem počiva na znanju; kdor ga hoče razumeti, se mora učiti.

Iz Budimpešte je pisalo baje v London poročilo, da se je Francozof odpeljal v Budimpešto, kjer vlada zaradi vesti o ruskem prodiranju velika razburjenost. Prihod turških čet na Ogrsko je še povečal grozo.

TURKI V POMOČ AVSTRIJI.

Pravijo, da je 70.000 Turkov koncentriranih na Ogrskem. Ker se mora kajzer sam braniti z rokama in nogama, pa ne more poslati Francozofu pomoči proti Rusom, kakor lani, bodo Turki pomagali braniti Avstro-Ogrsko. Nič se ne bomo zgrušali zaradi tega. Turčija je zaveznica Avstrije in Nemčije, in s tega stališča je stvar popolnoma v redu. Francozom je prišlo rusko vojaštvo na pomoč, in ta reč je bila pravzaprav bolj senzacionalna, ker je ostala tajna do tistega trenutka, ko so se ruske čete izkrcale v Marzelji in ker je bilo njih potovanje res romantično ne-

varno. Transport turških čet na Ogrsko ni spojen z nobenimi težavami. Tudi to ni v tej vojni nič nenavadnega več, da pomagajo mohamedanci krščanski državi. V vrstah zaveznikov se bojuje ne le mohamedanci, ampak tudi budisti in raznovrstni pogani. In 70.000 Turkov naposled ne pomeni mnogo, vsaj toliko najbrže ne, da bi to število odločilo boj. Kaj je 70.000 mož v vojni, v kateri stoji milijoni proti milijonom in kjer prese-gajo pogostoma izgube ene same bitke to število?

Mnogo več kakor teh 70.000 mož pa Avstrija menda ne bo mogla pričakovati od Turčije. Tej se namreč v Aziji nič kaj dobro ne godi. Od-kar so jih Rusi iztlačili iz zadnjih postojank v

Armeniji, postaja situacija v Mali Aziji za Turčijo resno nevarna, in tudi Turkom je srajca bližja od suknje.

Ali velika zgodovinska ironija je v tej turški pomoči in s te strani je zanimiva. Ravno Ogrska je bila tista dežela, kateri so Turki v dobi svoje slave posvečali svoje glavne napade. Z največjo srditostjo so jo osvajali in za neko dobo tudi osvojili vse do Donave. Preko Ogrske je šel njih veliki napad na Dunaj. Braniti Ogrsko proti Turkom je bila največja skrb Habsburžanov. Za obrambo Ogrske proti Turkom je Marija Terezija izpremenila pol Hrvaške in Slavonije v vojaško granico.

Koliko velja vojna?

Vprašanje, koliko vrednosti uničuje vojna, koliko narodnega premoženja požira, je tako važno, da je razumljiv napor najznamenitejših matematičarjev, ki bi radi rešili to uganko. Za sedaj se mora namreč priznati, da je to res še uganika. Vsaka vlada se trudi, da bi čimbolj zamenila svoje izdatke, nasprotnike pa označuje za čim večje. Seveda se ni prihranil noben vinar s tem, da se utaja. Ravno tako se sovražnik ne pozone v bankrot, če se trdi, da stoji pred bankrotom.

Ali kakor povsod igrajo tudi na vojni moralni faktorji neko vlogo, čeprav izdaleč ne tako, kakršno jim pripisujejo v samo etiko zaverovani ljudje. Velike laži, ki se razširjajo v času vojne z vsemi brzotlačnimi napravami, se tudi ne izmišljajo iz same ljubezni do laži, ampak imajo praktičen pomen in so ga dotične vlade naravnost potrebne.

Zelo nezmislno bi bilo, če bi se zaradi takih laži moralno zgrajali; povedati je sicer treba, da so laži, in učiti je treba ljudstvo, da ne sme verjeti vsega, kar je podpisal kakšen general ali minister, ali pa celo kakšen kralj ali cesar. Če se ne bodo ljudstvu kolikor mogoče razkrivale laži, s katerimi ga krmijo, bo vedno lahkoverno in se bo dalo voditi za nos.

Ali razumeti je treba na drugi strani, da zastopajo vlade le svoje interese, če govorijo neresnico. Razumeti je treba, da se od nobene vlade ne more pričakovati resnice, ako sama spoznava, da ji resnica škoduje. Razumeti je treba, da niso vlade nikakršne moralne institucije, ampak zastopnice gotovih interesov, in sicer zastopajo interese gospodujočih razredov.

Le če to razumemo, bomo našli pravo pot, da se rešimo lažnosti, ki ubija ljudstvo. Ne bomo rotili sedanjih vlad, da naj za božjo voljo govorijo resnico, ker bomo vedeli, da je to nemogoče. Pač pa se bomo organizirali, da strmoglavimo sedanje vlade in položimo njih oblast v roke ljudstva, ki lahko izhaja z resnico.

Ako nam je to jasno, se tudi ne bomo čudili, da ni od vlad mogoče izvesti resnice o vojnih stroških. Velikega dela teh stroškov vlade se same ne poznajo, kar vedo, pa iz razumljivih razlogov zatajujejo, kolikor je le mogoče. Vsega seveda ne morejo zatajiti, in tako dobivajo statističarji vendar nekaj podatkov, na katere opirajo svoje račune.

Mnogo matematičarjev se je že bavilo s temi cenitvami, bodisi s stroški vojne sploh, ali pa z izdatki in izgubami posameznih dežel.

Začetkom vojne je povikalo sedem velikih držav svoje vojne sklade za 35 milijard. Njih vojne potrebe so pa v poldrugem letu vojne še narasle, in sicer najmanj za 25 milijard, dasi ne presegajo njihove zaloge zlata svote \$3.735.500.000 pri zvezniških in \$1.410.000.000 pri Nemcih in njenih zvezniških.

George Pame, urednik londonskega lista "Statist", ceni, da so znašali samo stroški Anglije v preteklem letu dve milijardi.

F. V. Hirst, urednik londonskega gospodarskega lista "Economist" piše, da stane vojna vsak dan 50.000.000 dolarjev.

Francoški politični ekonom Leroy. Bolier je izračunal, da znašajo stroški vojne vsak mesec približno 200.000.000 dolarjev.

Francoški finančni minister Aleksander Ribot računa, da so znašali stroški vojne do približno

no novega leta 1916 okroglo 40 milijard dolarjev. Že sama Francija izda mesečno okrog 420 milijonov.

Jean Finot, najbolj znani francoski narodni ekonom je izračunal, da bodo znašali skupni stroški svetovne vojne sto do sto dvajset milijard dolarjev, ako bo trajala ta vojna še eno leto, ali 3 leta vsega skupaj.

(Takorekoč vsi evropski statistiki in ekonomski računajo, da niso znašale vse vojne v zadnjem stoletju niti za polovico toliko stroškov, kolikor bo veljala sedanja vojna, če bo trajala še leto dni. Stroški Napoleonovih vojn, ki so trajale celih 20 let, so znašali 15 milijard dolarjev; krimsko vojno je povzročila 12 milijard dolarjev stroškov, civilna vojna v Zedinjenih državah 7.000.000.000 dolarjev; vojna med Prusijo in Avstrijo leta 1866 je veljala okoli 500.000.000 dolarjev.)

Mathie Bodet, francoski finančni minister l. 1874 zatrjuje, da so znašali stroški Francije v vojni s Prusijo l. 1870 2.499.000.000 dolarjev; pri tem so pa že vstopate vse izgube in škode, kar jih je imela država, okrožja, okrajji in posamezniki. K temu znesku je tudi že prišteta svota \$18.600.000, ki jih je porabila Francija za preskrbovanje nemških ujetnikov in vojakov, preden so zapustili francosko ozemlje po sklenjenem premirju. Neki angleški statistik je izračunal, da so znašali stroški vseh svetovnih vojn od Napoleoneve dobe do l. 1914 od 36 do 40 milijard dolarjev.

Dnevni vojni stroški Anglije znašajo po Bodetovem računu okoli \$15.000.000, Francije \$14.400.000 dnevno, ali \$10.000 v eni minuti; dnevni vojni stroški Nemčije pa znašajo \$8.250.000, seveda so dnevni vojni stroški Avstrije tudi ogromni.

Tudi če ni mogoče podati približno natančnega računa, je vendar jasno, da se računa sedaj s številkami, kakršnih še nikdar ni bilo v državnih računih. Ne upamo se prerokovati, kaj se zgodi po vojni, kadar pridejo te številke ljudstvu do zavesti, zlasti kadar bo spoznalo, da se od nje zahteva plačilo vseh teh neznašlihanh stroškov. Ne vemo, kakšne modrosti in kakšnih umetnih sredstev se mislijo vlade poslužiti, da se izognijo državnemu bankrotu, ki nekaterim dežlam neizogibno preti.

Nekaj pa vemo gotovo: Ljudstvo mora dobiti o velikih številkah popolnoma drugačne pojme, nego jih je imelo doslej. Ogromne milijarde, ki se izdajajo za vojno, je bilo treba vendar nekje vzeti. Delavstvo bo moralo spoznati, da so bile te vrednosti tukaj. Ako bodo n. pr. avstrijski železničarji zopet zahtevali skromno regulacijo plače in službe, pa bosta železniški in finančni minister trobila, da bi to veljalo čez dvajset milijonov kron na leto in da tega denarja v vsej Avstriji ni, se ne bodo železničarji prepajali, misleči, da je to res ogromna, nedosežna svota, ampak bodo znali povedati, da je vojna v vsaki minuti požrla več denarja.

Marsikomu se bodo oči šele toliko odprle, da bo spoznal, kakšne velikanske svote se lahko izčrpajo iz ljudstva. Organizacije pa bodo imele nalogo razodeti, da je vse te milijarde ustvarilo delo in da so bile vse te ogromne milijarde odvezte tistim, ki opravljajo delo.

Tedaj je tudi upati, da bo marsikateri došle neverujoči Tomaž razumel, kako velikanska sredstva bi organizirano človeštvo lahko porabilo za koristne, miru posvečene namene, ki jih sedaj posveča rušenju in uničevanju.

Pes v vojaški službi.

Prva žival, katero je človek v davni predzgodovinski dobi ukrotil, je pes. Tedaj to sicer še ni bil res, ampak šakal. Vedno lačen je v daljavi spremljal človeka loveca, da bi se nasitil z odpadki njegovih južin. Polagoma se je boljtrbolj približeval njegovim taborom in človek je spoznal, da mu je žival lahko koristna. Njeno lajanje in zavijanje ponoči ga je opozarjalo, da so v bližini druge, bolj nevarne živali. Njen fini nos je izvohal divjačino in pokazal človeku pot do nje. Človek in šakal sta se sprizajnila in sta se oba dobro imela. V drugih krajih je človek ukrotil različne vrste volkov. Potem so se te živali raznovrstno križale in nastale so številne pasje pasme, ki jih poznamo dandanes.

Človek je bil vedno izkoriščevalec. Tudi iz živali je črpal vse, kar mu je moglo biti v prid. Pes je postal njegov tovariš in služabnik v miru in v boju. Rabil ga ni le na lovu za zverjadjo, ampak tudi v svojih vojnah se ga je posluževal na razne načine že v davni preteklosti. Misel, da opravlja pes šele v sedanji svetovni vojni vojaško službo, je zmotna. Skoraj tako daleč kakor sega znana zgodovina vojne, sega tudi raba psa v službi človeškega klanja.

Lidijski kralj Alyattes je proti Armencem uporabljal velikanske pse, katerih naravno divjost je dresura še povečala. Aelian piše, da so se Magnezijci proti Efežanom borili v treh vrstah: prvo vrsto so tvorili močni psi, drugo sužnji in šele v tretji so se nahajali Magnezijci sami. Herodot pripoveduje, da je Kserkses na svojem vojnem pohodu na Grško vodil s seboj indijske pse; po poročilih Valerija Maksima je tudi Cir redil veliko množico vojnih psov. Galei so dobivali svoje vojne pse z Angleškega. Ko je Marius premagal Cimbre, so na strani cimberskih žen psi najhrajreje branili taborišče.

Rimljani so se najbrže naučili od svojih barbarskih sovražnikov rabiti pse v vojni; iz nekega reliefa, ki se nahaja v neapeljskem muzeju, se da sklepati, da so pse oblačili celo v oklepje. Redkeje so v starem veku porabljali pse kot sle. Poroča se pa, da je prišel Pelopidas pred oblegane Tebe preoblečen z 12 tovariši in z močno tropo psov. Svoj prihod je Tebancem naznanil na ta način, da je pomešal med pasjo hrano napisane listke.

Ko so prišli potem psi v mesto, so jih raztelesili in v črevesju našli poročilo, nakar so Pelopido in njegove spremljevalce pustili v mesto.

V srednjem veku so se psi tudi borili na strani svojih gospodarjev, obenem so pa stražili in branili taborišče. Iz te dobe so posebno znani škotski psi. Ko je Henrik VIII. napovedoval vojsko Francu I., je poslal svojemu zavezniku cesarju Karlu V. poleg angleških pomožnih čet tudi 400 vojnih psov. Večkrat se je prigodilo, da se je vršil pred pravo bitko boj med psi sovražnih armad. Pri Valeneiji je Karel V. španske pse, ki so zmagali, postavil svojim vojakom za zgled. Proti koncu 17. stoletja so se v Dalmaciji in na Hrvaškem rabili psi pri obrambi dežele. Turki so pogosto vpadali v deželo; psi so bili prideljeni skrajnim predstražam ter so z lajanjem naznanjali prihod sovražnika, boja pa se niso udeleževali.

V sedanjem stoletju so prevzeli porabo vojnih psov Francozi od Kabilov v Alžirju in Tunisu, vendar pa nahajamo vojne pse tudi v zadnji orientalski vojni v Evropi in Aziji pri Rusih, kakor tudi pri Avstrijcih, ki so jih uporabljali v Krivošiji za odkrivanje zased. Iz istega namena so se psov posluževali Holanđi v Atjehu, da so izvažali v goščavi skrite sovražne oddelke. Španci na Kubi in Francozi v Tonkongu. Tudi v Švici ima posadka v fortu Fondo del Bosco, ki pripada h Gotthardski utrdbi, pse, ki delajo stražam družbo.

Pes se odlikuje s svojo nadarjenostjo, čuječnostjo, zvestobo do človeka in osterostjo gotovih čutov; vsled teh lastnosti ga danes uporabljajo skoraj vse evropske države za različne vojaške namene, kakor za varnostno službo, na straži in deloma tudi za sanitetno službo. Posebno uporaben je pes za varnostno službo, izborni podpira razposlane patrulje, oziroma straže, vzdržuje stik med stražami in poljskimi stražami, kakor tudi med drugimi oddelki predstraž, končno ga pa v manjši meri rabijo tudi za iskanje pogrešanih.

Za vojno uporabo pa ni prikladen vsak pes in tudi vsaka pasma ne. Vojaški pes mora biti srednje velik, zelo nadarjen, skrbno odgojen, delati mora kolikor mogoče tiho in zanesljivo ter ubogati na povelje in znamenje, izgubiti ne sme pozornosti, biti mora nepodkupljiv, zanesljiv od psa

in vztrajen. Kakor je videti, se zahteva od psa več kakor od človeškega rekruta. Za vojne namene so najprikladnejši psi ptičarji, kodri, ovčarski psi, medtem ko se na Francoskem rabijo tudi kodri, braki in terierji.

Za dresuro teh psov sta si pridobila posebnih zaslug na Francoskem poročnik Justin, v Avstriji pa živalski slikar Ivan Bongartz; oba sta izdelala posebne instrukcije. Splošno se uporabljata dva načina dresiranja: pes je zaprt, vzgoja je ostra in rabijo se nasilna sredstva, da se žival popolnoma podvrže volji svojega vzgojitelja; drugi milejši način pa polaga vrednost na obveščanje živali s človekom in na izobrazbo razumnosti. Odločuje popolnoma pa le individualnost psa, kakor tera teh dveh metod dresure je na mestu.

Oprema psov po nemških predpisih se razlikuje od avstrijske. Nemški vojni psi imajo močen ovrtnik s tablico, na kateri je napisano ime čete, kamor pes pripada, obroči so pod dvema vrvicama in eno verigo za vodnika ter toborec iz platna za poročila. Po Bongartzovih predpisih pa dobi pes poleg naštetih predmetov še eno stransko toborec za poročila svoje hrane in za zavržano nepremočljivo odejo.

Pri vajah v miru vodi vodnik pse, zvezane na vrvi; prideljeni so prednjim stražam, ki opravljajo varnostno službo v nepreglednem terenu. Pes opozori stražo, ako se bliža kak nevarnega, preden straža to sama opazi; iz obnašanja psa, oziroma njegovega glasu pa spozna, ako je res v nevarnosti. Važne reči naznanja predstraža potom psov poljskim stražam. Čete, ki preiskujejo, ako se v terenu nahaja sovražnik, razpošiljajo pse, ki teren preiščejo; za tak posel so posebno sposobni lovski psi in njim sorodne pasme.

Poleg tega se pa rabijo psi tudi za sanitetno službo. Psi iščejo med bojem in po boju, posebno ponoči, ko se bojišče razsveti z žarkometi, ranjence v gozdnatnem, krite in malo preglednem ozemlju; četo nosijo tudi okrepila s seboj. Za izobrazbo takih psov so se porabile različne metode: Ko najde pes ranjenca, se vleže poleg njega ter laja toliko časa, dokler ne pridejo sanitetci, ali pa aprotira kak kos njegove obleke ali kak drug predmet, ter s tem opozori, da se nahaja kak ranjenec na bojišču.

blizu. Pa ko se je poslovil, ko je bilo vse razdrto, so ostale še zmerom v sreči tiste lepe misli, niso mogle umreti; in zazdelo se ji je časih, da je še vse, kakor je bilo, da misli nanjo in da se povrne. V hrib je šla časih in upala na tihem, da se prikaže nenadoma od tiste strani ter jo pozdravi veselo... In nato ga je očela, ker mu je sree tako malodušno; in ker jo je tako žalil z neprijaznimi besedami. "Hitro se povrni!" — mu je pisala — "ker težko že čakam, da bi te videla!" —

Pisala je dolgo, zakaj roka je bila okorna in težka; mračilo se je, ko je zalepila pismo...

Od tiste noči, ko se je poslovila od Mateja, se je Hanea postarala. Obraz je bil bolj dolg in ozek, malokdaj so zardela lica. V očeh, na ustnicah je bil zrel, skoro materinski izraz. Toda nenadoma se je vse izpremenilo; lep ogenj je zasijal v očeh, rdečica je zaplala v licih in kakor prej so bile ustnice polne in nedolocene, iz tistih misli porojen smehljaj je trepetal na njih.

Karala se je zaradi svoje velike radosti. "Slabo se mu godi; tako je pisal, kakor da mu stoji smrt ob postelji, ti pa si vesela!"

Ali sree si ni dalo ukazovati in bilo je veselo in nemirno, kakor pred velikim praznikom.

Napravljala se je Hanea na dolgo pot in poslavljala se s smehom in s solzami. Čudo prijazna se ji je zdela tesna izbica, kakor prijateljica in mati. Pozdravljal jo je rožmarin na oknu in zdelo se ji je, da je žalosten.

Dolgi so bili dnevi; tako počasi je kopnel sneg, nebo se je malo zjasnilo, takoj se je spet o-

meglilo in je dremalo do večera. Težko je čakala Hanea.

"Kje se mudiš? Kaj odlašáš?"

In skoro je že segla v sree nemirna bojazen.

Stopila je na prag, ozirala se je po vasi gor in proti hribu, če bi se ne prikazala senca visoko tam iz mraka. Razveselilo se ji je sree, vztrepetalo je, kadar je zasijalo svetlejšje sonce; kakor da bi prihajal v njegovi svetlobi, v toplejšem pomladanskem vetru...

"Kaj je s tabo, Hanea?" je pralaša mati.

"Poslovim se kmalu, pojdem!" je odgovorila Hanea veselo, kakor da je povedala nekaj davno znanega in prijetnega. Mati jo je pogledala začudeno in ni razumela.

"Kaj se ti blede? Kam pojdeš?"

"V mesto... služiti!"

Sama sebi se je nasmešnila; nikoli ni bila pomislila na odgovor in prišel je sam na jezik.

Mati je sklenila roke in je zavzdihnila.

"Ali se šališ, ali se ti blede?"

Veselo ji je pogledala Hanea v obraz.

"Res pojdem, mati! — Saj je čas; toliko jih je že šlo in zakaj bi ostala jaz sama?"

"Kaj praviš, Hanea?" je prašal oče zvečer.

"Da bi šla služiti!"

"Pojdem!"

Oče je pomislil, ožrl se je srepo nanjo.

"Povej, Hanea, kaj pa je z Amerikancem?"

Zardela se je in je razumelja očetov pogled.

"Poslovila se bova prijazno."

(Dalje prihodnjič.)

KRIŽ NA GORI.

LJUBEZNSKA ZGODBA. — SPISAL IVAN CANKAR.

Almi so se zasvetile oči kakor nikoli. "Morda se veselite prezgodaj!... Jaz zaupam nanj!"

"Ker si ženska!... Res, ženske so naš najnevarnejši element! Že po naturi so revolucionarke in vsa njih nežnost je humbug!... Ali ga pričakuješ? Kdaj se posloviva?"

Alma je pomolčala, guba se je prikazala na njenem čelu.

"Tudi ti se, ga bojiš! Kaj ti je storil?"

"Ni ga na svetu človeka, ki mi je storil toliko zalega!... Poslovil se je naposled vendarle prijazno in mi je zapisal tebe v testament!"

Postala je in mu je pogledala bistro v oči.

"Vem, kaj ti je storil zalega!... Zakaj mi še nisi pokazal dekleta, ki ga je ljubil?"

"Časih, Alma, me obidejo zelo mehki trenutki. Obšli so me doslej vselej takrat, kadar sem se bil namenil, da ti jo pokažem..."

"Zato, da bi se je ne dotaknil moj pogled..."

"Zato morda..."

Oba sta umolknila in sta se vračala počasi v vas. Tisti dan se niso stisnile njune roke in se niso približale ustnice. Ne da bi mislila še posebej, sta čutila obadva brez bolečine in brez obžalovanja, da sta ob tisti uri dovršila dolgočasno in nepotrebno komedijo. Poslovila sta se prijazno.

Alma je zavzdignila težko, ko se je napotila proti pustemu domu... Odprla je okno. Zvezde so se uigale na mirnem, hladnem nebu, razpetem v neizmernost; v mrak je tonila vas.

Spomnila se je nanj, ko so mu bila nenadoma usehnila lica in je povesil glavo globoko, tako da so mu padli na čelo gosti kodri. Kakor tedaj bi mu pogladila lase, rekla mu ljubeznivo besedo...

"Kakšne so pa njene oči, da jih je tako ljubil? Kakšne so njene ustnice? Kakšno je njeno ime, ki ga je izgovarjal, kadar mu je bilo težko pri srečanju..."

Velike, jasne oči so štrmele ob tisti uri iz globeli v noč. Roke so bile sklenjene na prsih kakor v molitvi.

"Mate, ti moj dragi, zaupaj name!..."

II.

Sedla je Hanea in mu je napisala dolgo pismo. Vse je pisala, kar je bilo v sreči čisto tiho in skrito, zato da bi vedel, kako ga ima rada.

Pisala mu je, kako je bila žalostna tisti večer, ko sta se poslovila in kako je zmerom mislila nanj, doma in na polju in dolgo v noč, ko niso mogle zaspati obokane oči. In vse svoje tiho upanje mu je razodela. Nikoli ni pozabila — tako mu je pisala — na tiste lepe čase, ko sta se pogovarjala o prijazni prihodnosti, ki je že tako na

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 16. januarja 1902.

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 26. februarja 1906 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URAĐNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds: JOHN GORSEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207, Radley, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

POMOŽNI ODBOR:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Box 514, Frontenac, Kans.

Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati gl. tajniku. — Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

Vročni dnevi.

Amerika ima letos izredno vroče poletje. Toplotni stopa nad sto stopinj. Vročina pritiska od vseh strani in pogostoma se zgodi, da podleže človek vplivu prevelike vročine. Mnogo ljudi je v tem vročem času izpostavljenih resnim nevarnostim, ki imajo čisto smrten učinek. Vsak dan poročajo časopisi o neštetihih žrtvah solnčnice. Posebno delavci v tovarnah čutijo vročino še veliko bolj, kot delavci na soncu ali pa razni uradniki in drugi; prvi povzročajo in pomnožujejo vročino velika množica razbeljenih peči, kotlov in strojev, drugi pa razgreje neumorno delovanje misli človeka prav temeljito. Tvorba ptičnih kapljic in posebno njih nemoteno izhlapovanje je v zvezi z ohlajenjem telesne toplote, kar pomeni nekako regulacijo organizma proti hudi, vedno bolj naraščajoči vročini. Izhlapovanje potu pa je znatno olajšano, ako odlozimo tesno obleko, posebno okoli vrata, prsa in pasa. Skratka poletna obleka — saj jo vsak pozna — mora biti lahka, svetla in ohlapna.

Vojaki, policisti in druge uniformirane osebe so v tej dobi največje reve: izpostavljeni so v prvi vrsti vsem nevarnostim prevelikega solnčnega vpliva.

Vpošteva se naj sledeče. Ako je lekolikar mogoče, naj se, bodisi telesna ali duševna dela prelože na zgodnje jutro ali na večer, četudi pozno v noč. Sobe se naj redno vsako jutro precej časa zračijo, tako da je preprih, nato se naj na solnčni strani sobe zapro zunanja okna, razume se, da tista, ki niso steklena, takozvane žaluzije. Nadalje se naj omeji prevelika množina vsakdanje hrane, ki mora biti v poletju priprosta, lahko prebavljiva in kolikor mogoče brez maslobo.

Uvažuje se naj povsem škodljivi vpliv raznih alkoholnih pijač, ki posebno v tem letnem času kaj slabo vplivajo na vročino in jo še povečujejo. Dobra voda, razni sadni sokovi, limonade po obedi vplivajo dobro na želodec in vročino. Poleg prijetnega ohlajenja pospešujejo še produkcijo potu.

Kopel je izvrsten regulator poletne vročine; a vendar zahteva kopel marsikatero žrtve, kar je razumljivo, ker se premočni kopelje prelahkomiselno in prenaglo. Glavna napaka pri kopanju je, da jih mnogo kar poskače v vodo, preden se temeljito ohladi; pri izbiranju prostih kopališč je mnogo neprevidnih: čisto pridejo do plasti glena, blata ali kaj sličnega, prime jih krč in ne morejo si pomagati, ker so skočili razgreti v vodo. V takih slučajih nič ne pomaga vsa plavalna umetnost. Najbolje je, da človek počiva slečen kakih 5 do 10 minut, preden stopi v vodo; po obedi ali sploh po jedi je kopanje škodljivo. Žalostno dejstvo je, da večina mladih, vročerkovnih kopalcev ne uvažuje teh velevažnih pravil; z žarečimi, potnimi obrazi, z neverjetno visoko telesno temperaturo se poženejo v vodo z nevarnostjo lastnega življenja, samo da se ohladi. Žal se jih pa mnogo ohladi v tem letnem času, v tej neznosni vročini, da so za vedno mrzli.

Preveliko razgretje organizma pospešuje zelo nastop nevarne solnčnice. Ta in oni se zvrne na četi, v delavnici, na polju, vojak na maršu itd. Vsi omedle, brez zavesti, pot se ustavi. Prva pomoč takim nesrečnim je, da se telo kolikor mogoče hitro ohladi, da se mu odpre tesna obleka, posebno na vratu in prsih. Bolnik naj leži v senci, dajati se mu morajo jako mrzli obkladki in hladilne pijače, pa ne alkoholi! Te priproste procedure se naj le tako dolgo vrše, dokler ne pride zdravnik.

KOLIKO JE JAPONCEV.

Množitev prebivalstva je za Japonsko velik problem. Že sedaj je dežela najgostejše obljuda od vseh na svetu. Pri tem se pa japonsko prebivalstvo nenavadno množi in čimdalje

bolj prisiljeno, da se izseljuje. Na svojem otoku že danes nima japonski narod dovolj prostora. Četudi ne edini, je to vendar eden glavnih vzrokov japonske osvojevalne politike. Skalnatost hribovja ne more mikadova vlada izpremeniti v rodovitna tla in ljudstva, ki ne najde pogojev za življenje v domovini, ne more ustavljati doma. Izpod svoje oblasti ga pa vendar ne bi rada pustila, in zato poskuša dobiti pod svojo oblast one kraje, kamor se to ljudstvo najbolj izseljuje.

Leta 1914 je japonski vladni statistični urad izdal svoje zadnje poročilo, po katerem je bilo koncem leta 1913 na Japonskem 53,360,000 prebivalcev.

Japonsko prebivalstvo se je v zadnjih petindesetih letih oziroma petdesetih letih množilo po sledečem izkazu:

1869.....	33,110,796
1876.....	33,625,641
1879.....	35,768,547
1884.....	37,451,727
1888.....	39,607,234
1893.....	41,388,313
1903.....	46,732,876
1908.....	49,588,864
1913.....	53,360,682

Ako je od l. 1913 prebivalstvo v taki meri naraščalo, tedaj je zdaj na Japonskem okrog 55,000,000 prebivalcev. Pri tem pa ni všteto prebivalstvo Formoze, Sahalina in Koreje.

Neki uradni statističnega urada se je napram nekemu ameriškem časnikarju izrazil, da je zdaj v vseh krajih, ki so pod japonsko krono, najmanj 71,000,000 ljudi.

To se pravi, da ima Japonska pod svojo oblastjo pet odstotkov vsega prebivalstva in pomeni, da je Japonska že dohitela Nemčijo in da tudi ni posebno daleč za Zedinjenimi državami.

Japonci se brez dvoma množijo kot malokateri drugi narod. Resnica je tudi, da je Japonska najbolj gosto naseljena dežela na svetu; to se nam na prvi pogled sicer ne zdi verjetno, kajti iz zemljepisne statistike je razvidno, da pride 2,134 ljudi na kvadratni ali 6 kvadratnih milj. V Angliji, Belgiji in Nizozemski kažejo številke, da so te dežele bolj gosto naseljene, toda številke včasih lažejo. Japonska je namreč zelo gorata dežela in ima kraje, v katerih je čisto nemogoče živeti. Ako to vpoštejemo, tedaj pridemo do zaključka, da je Japonska res najgostejše naseljena dežela.

Na Japonskem prideta na svojih 100 žensk 102 moška. Zanimivo dejstvo je tudi, da je v tej deželi več mladine kot v kakšni drugi deželi, kajti vsak Japonec, dokler je mlad, se muči in dela ter uživa življenje, in sicer tako dolgo, da niso njegove moči izčrpane.

Mestna uprava v Jokohami je izdala poročilo o ljudskem številu v šestih največjih japonskih mestih, ki se je vršilo preteklega leta. Iz tega poročila je razvidno, da so ta mesta imela lansko leto prebivalstva kot sledi:

Tokio.....	2,244,796
Osaka.....	1,460,218
Kito.....	539,153
Kobe.....	498,317
Jokohama.....	428,663
Nagoja.....	389,272

Ravnokar je japonska vlada tudi naznanila, da je bilo koncem leta 1915 v Koreji 302,556 Japoncev, Korejcev je pa 15,891,419, dalje je pa na Koreji tudi 17,291 tujcev, torej je vseh prebivalcev na Koreji 16,211,266.

Ruski železniški minister je ob neki priliki potoval iz Petrograda v Čerkas. Ponoči so morali na postaji Bahmah pripeti ministrov privatni voz k drugemu vlaku. Po pomoti so pa delavci

na vlaku, ki je namenjen v Moskvo, v Petrograd ali kam drugam.

Nemškemu kancelarju Bethmannu Hollwegu je treba priznati, da ni tako neumen, kakor se je včasih kazal v parlamentu, preden je izbruhnila vojna. Tudi nasprotniki se ne sme odrekati, kar mu gre, in zato mu priznavamo, da si je pridobil veliko okretnost v demagoštvu in da zna uprizorjati nekatere komedije kakor izurjen režiser.

Kabelogram iz Nemčije poroča, da ima "Frankfurter Zeitung" članek, v katerem zahteva nove volitve za nemški parlament.

Po nemški ustavi traja zakonodajna doba rajstaga pet let. Ker je bil sedanji parlament izvoljen januarja 1912, poteče njegov zakoniti rok prihodnjega januarja, in tedaj bi bil postavno zadnji čas za nove volitve.

Toda kako naj se izvrše volitve v vojnem času, ko so volilec večinoma na tujih tleh v zakopih? Težko si je predstaviti, kako naj bi volili v pričo sovražnika, tudi če bi bilo na kakšen način mogoče sestaviti volilne imenike po polkih, bataljonih in kompanijah namesto po krajih. Odkar ima vojska s pomočjo balonov in aeroplanov tudi v zraku oči, bi najbrže Angleži, Francozi in Rusi kmalu opazili, da je na fronti manj pušk, če bi se vojaki drenjali okrog volilnih žar.

Ali to je zakonito sploh nemogoče, kakaj po nemških zakonih nima vojak volilne pravice. Ker je pa z malimi izjemami vsak moški v Nemčiji sedaj vojak, bi ostalo civilnih volilcev tako malo, da bi rezultat takih volitev lahko izrazil vse mogoče, le volje in mišljenja ljudstva ne.

Zaradi tega predlaga "Frankfurter Zeitung", naj se sklene premirje in naj se pošlje polovica armade domov, da morejo mobilizirani volilci izvršiti svojo volilno pravico. Pri zadnjih nemških volitvah je bilo oddanih 12,206,000 glasov, in kako se računa, da je res polovica teh volilcev danes na fronti. Koliko ima Nemčija vseh vojakov pod orožjem, sicer ne vemo; torej tudi ne moremo presoditi, koliko odstotkov volilcev bi lahko glasovalo, če bi res poklicali polovico vseh mož domov.

Znano je, da ima "Frankfurter Zeitung", odkar je vojna, tesne stike z nemško vlado. Zato je zelo verjetno, da je bil ta članek napisan na željo kancelarja Bethmannu Hollwegu. Ali se bolj je jasno, da ne moreta niti Bethmannu Hollweg niti "Frankfurter Zeitung" resno misliti na predlog o premirju zaradi volitev, ampak da je to le nov trik, s katerim hoče nemška vlada preslepiti ljudstvo.

"Frankfurter Zeitung" pravi zelo lepo, da bi se na ta način spoznalo resnično mnenje z ozirom na izpremembe položaja, ki jih je povzročila vojna. Ob površnem mišljenju bi človek res verjel, da je tako; v resnici bi volitve ob sedanjih vojnih razmerah pokazale vse prej, kakor pravo ljudsko mišljenje.

Pri takih volitvah bi se izražalo trenutno razpoloženje, katero veliko bolj diktirajo strasti, kakor strogo preudarjajoči razum; vršile bi se te volitve ob zelo slabem poznavanju resničnega položaja, kajti le malokdo je postavljen na tako mesto, odkoder ima obširen pogled; ljudje v deželi vedo le malo natančnega, kaj in kako je na bojiščih in v zakopih; vojaki na fronti poznajo svoj strelski jarek in bližnjo okolico, ne vedo pa, kaj se godi doma; cenzurirano časopisje ne more nikomur povedati popolne resnice; vse živi v nekakšni megli, v nekakšni omotici, v kateri je trezno, prevdarno mišljenje nemogoče.

Na take volitve bi z največjim pritiskom vplivala vojna, mobilizacija in militarizacija. Vojaki, katere bi pustili s fronte, da gredo volit, ne bi bili tekom premirja po svojem čuvstvu in

NAPADENI NEW YORK.

Strašna katastrofa se je v nedeljo zjutraj primerila na Black Toms Island v newyorški luči. Bilo je, kakor da je nepričakovano sovražnik udrl v deželo in začel bombardirati ves okraj z najmodernejšo artilerijo.

V skladiščih železnice Lehigh Valley so bile ogromne množine vsakovrstnih eksplozivnih snovi in nabojev, namenjene seveda za zavezniške. Tam je nastala nekoliko minut po dveh zjutraj eksplozija. Učinek je bil strašan. Izmed osemnajstih skladišč družbe National Storage Company v Jersey City jih je trinajst razdejanih škodovalo na deset do petnajst milijonov dolarjev. Trpela je bo baje zavarovalna družba. Učinek eksplozije ni ostal lokalno omejen. Silo razstrelbe je občutil kip svobode na Bedles Island, kjer je na spodnji stavbi vsako okno razbito, glavna vrata, okrog tone težka, iztrgana, soha sama pa znatno poškodovana. Tudi ostale stavbe na tem otoku so znatno trpele. Na devetdeset milj daleč so čutili silni potres in poškodovana so razna poslopja na Manhattanu, v Brooklynu in v bližnjih mestih po New Jersey.

Prvi eksploziji je sledila cela vrsta drugih. Sedem ur je pokalo in drobelj šrapnelov so leteli na vse strani. Vsa newyorška luka je bila izpremenjena v pekel, vse ladje in vsa obrežja so bila v nevarnosti kakor ob bombardiranju. Black Toms Island je bil pečen bruhačemu vulkanu, medtem ko so se dvigali iz razvalin gorečih

skladišč strupeni plini, povzročeni od raznih kemikalij.

Kako je nastala katastrofa, še ni dognano. Na Black Toms Islandu je bil ponoči ogenj. Požarna bramba je napela vse sile, da bi ga zadušila, ker je bila velika nevarnost, da dosežejo iskre ali pa plamen dinamit, nitroglicerina, šrapnela in ostale eksplozive na otoku. Če je ta požar kaj v zvezi z eksplozijo, se ne ve.

Druga vest pravi, da je bila neka z razstrelilnimi snovmi naložena barka zasidrana brez dovoljenja železniške uprave pred njenim pomolom in da je najprej na tej barki nastal katastrofalni ogenj. Prva eksplozija je uničila dva z dinamitom natovarjena vozova, ki sta zadelo drug v drugega.

Govorilo se je nekaj o odvrženi cigareti, ki je baje povzročila ogenj na prvem vagonu. Uslužbeni, ki so ga premikali, so postali nervozni in so ga ustavili, potem pa — tako pravi govorica — porinili na stranski tir, kjer se je zaletel v drug, tudi z dinamitom naložen voz. Tako da je nastala prva eksplozija. Vsekakor je potresla Manhattan in Brooklyn do temeljev. Skladišča na pomolu so se podrli kakor hišice iz kart, iz razvalin se je dvignil plamen, ljudi je sila eksplozije pometala v vodo.

Železniški uslužbeni, ki so ostali živi izza prve eksplozije, so napeli svoje moči, da bi preprečili še večjo nesrečo. Z lokomotive so hoteli odpeljati sto vozov, ki so bili vsi naloženi v municijo. Moštvo je brez zamude hitelo na svojo nevarno nalogo, toda pla-

PREMIJRJE?

po svoji zavesti popolni državljani, civilisti, ampak bi bili vojaki na dopustu.

In kakšno vrednost naj bi imele volitve, ki bi se morale izvršiti tako v naglici, brez vsake agitacije, brez vsake možnosti, da bi se volilci poučili o programih kandidatov, o stališču vlade, o politiki strank v kritični dobi vojne.

Vojak iz zakopa, ki je preživel dolgomesečne, morda dveletne grozote na bojiščih, strazah, v jarkih, ima morda popolnoma utrjeno mnenje o vojni in hudodelehi, ki so jo povzročili. Toda koliko vrednosti ima to za volitev? Na volišču ne more govoriti in debatirati, ampak glasovati mora; tu ni dovolj, da ima svoje mnenje, ampak natančno mora poznati tudi kandidate in stranke; le tedaj more z glasovnico prav izraziti svoje mišljenje.

Zato je pa treba časa in miru. Le v miru more posameznik pazno zasledovati vso politiko in si ustvariti mnenje, na katero se lahko zanaša. Le v miru ima svojo organizacijo, ki mu pomaga pri njegovem političnem opazovanju. Le v miru ima vsak dan svoj časopis in priliko, da ga čita z zdravim duhom. V vojni je vse to nemogoče, in zato bi bile take v naglici izvršene volitve nezmislne.

To gotovo tudi ve Bethmannu Hollweg. Če bi vse, to vplivalo na volitve ugodno ali neugodno za vlado, je seveda drugo vprašanje, in nihče ne more zanesljivo odgovoriti. Ali tako daleč ni treba misliti kancelarju, kajti do teh volitev ne pride, ker — ne pride do premirja. "Frankfurter Zeitung" spada med pametnejše nemške liste in gotovo sama ve, da je tako premirje utopija. Premirje ni zadeva ene same strani; Nemčija ga lahko zahteva, ampak le otrok more pričakovati, da ga bodo zavezniški dovolili nemški vladi na ljubo, ko ne bi sami imeli nobene koristi od tega. Tako premirje bi pomenilo za nemško armado počitek, katerega ji zavezniški gotovo ne bi privoščili. Mogoče bi bilo tako premirje le tedaj, če bi se sklenilo zaradi pogajanja o miru; ampak tedaj bi morala biti Nemčija tako zmagovita, da ne bi imeli zavezniški nobenega upanja na uspešen odpor več, ali pa bi morala zapustiti svoje dosedanje triumfatorsko stališče in pokazati voljo, da je pripravljena razpravljati o miru z ne premaganim nasprotnikom.

Recimo, da nastane do tedaj res tak vojni položaj, da bodo mirovna pogajanja mogoča, kar pa doslej še nikakor ni gotovo, tedaj ne bo nemška vlada razpisala volitev ob času pogajanja. Tedaj lahko naglasi, da je mir blizu in da ni vredno zaradi par tednov voliti v abnormnih razmerah, kojih povzroča vojni položaj.

Če se pa ne bodo stvari tako daleč razvile, pa tudi ne bo volitev, ker bodo tehnično nemogoče.

Ampak Bethmannu Hollwegu bo lahko zopet naglašal konstitucionalno politiko nemške vlade, ki je pripravljena celo med vojno ne le sklicevati parlament na zborovanje, ampak tudi dovoliti ljudstvu, da voli, to se pravi, da sodi vlado. Pripravljen je Bethmannu Hollweg na to, in če bi bilo le od njega odvisno, bi Nemei volili nov parlament, ne glede na to, da je vojna. Toda žal ni to odvisno od njega.

Od začetka vojne je Bethmannu Hollweg nekolikokrat pokazal, da je velik mojster bluffanja. S "premirjem za volitve" je to vnovič pokazal. Žal da bo dovolj ljudi, ki se bodo res dali bluffati od njega, kakor so se dali bluffati takrat, ko je napovedal vojno Rusiji in Franciji, pa je potem ogorčen trobil, da je Nemčija napadena od Rusije in Francije.

men je bil hitrejši od njih in jih je pregнал.

Druga eksplozija je poglala strele na vse strani, proti newjerškemu obrežju, proti otokom in na newyorški plat. Nevarnost so še povečavale posamezne odtrgane barke z municijo, ki so se gonile po luči, dokler se niso pogrezile ali pa eksplodirale.

V veliki nevarnosti so bili naseljeni na Ellis Islandu, zlasti 150 pacientov v bolnišnici. Goreče barke z municijo je gnalo od Black Toms Islanda proti naseljenemu otoku in plavajoče posadki so razširile grozo med vsem prebivalstvom.

Koliko je človeških žrtev, še ni znano. Pet mrtličev so potegnili izpod razvalin; mnogo oseb je pogrešanih, število ranjenih je pa veliko.

Materijalno škodo cenijo na 25 do 45 milijonov dolarjev.

V pondeljek so aretirali zastopnika železnice Lehigh Valley, Albert M. Diekmann in superintendenta skladišč National Storage Co. Aleksander Davidsona. Obdolžena sta, da sta se pregrešila zoper predpise o shranjevanju eksplozivnih snovi in s tem zakrivila smrt ljudi. Povelje za aretacijo je bilo izdano tudi zoper Theodora B. Johnsona, predsednika družbe, katere barka je bila proti predpisom zasidrana čez noč ob pomolu.

Da se dožene vzrok katastrofe, so uvedene razne preiskave. Eno preiskavo vodi Col. Beverly W. Dunn, glavni nadzornik urada za razstreliva ameriške železniške zveze in meddržavne trgovinske komisije. Podpira ga trideset in-

spektorjev. Okrajni pravdnik in mestne oblasti v Jersey City vodi preiskave od svoje strani. Agenti vladnega justičnega oddelka pa preiskujejo, če ne gre za požig.

Ker so bila vsa ta razstreliva in tudi ladje z oljem, last družbe Standard Oil, namenjene za zavezniške, je razumljivo, da se je tudi v tem oziru porodil sum in da krožijo vsakovrstne govorice.

Da se stvar preiskuje, je prav. Če bodo le preiskave tudi tako temeljite in nepristranske, kakor bi bilo treba. Take preiskave, kakršne smo videli n. pr. v slučaju Eastlanda, so namreč brez cene.

Ubogi davkoplačevalci!

V Chicagi so tudi veliki hoteli v notranjem mestu obubožali. Davčni cenilec so letos ocenili osebo imovino lastnikov hotela La Salle na 119.991 dolarjev namesto lanskih 122.869 dol.; hotela Brewort na 27.800, namesto lanskih 323.000 dol.; hotela Grand Pacific na 25.000, namesto lanskih 30.000 dolarjev.

Ubogi jeklarski trust.

Poročilo o četrtnetnih dohodkih jeklarskega trusta za april, maj in junij izkazuje v tej dobi 81, 126,048 dolarjev dobička, torej skoraj milijon na dan. Razun redne dividende po 1 in 1/4 odstotka je bila sklenjena še enoodstotna izredna dividenda. To je najvišji četrtnetni dobiček, kar ga jeklarski trust doslej izkazuje. Prejšnje četrtnetje je bilo izkazanih 60,713,624 dolarjev dobička, tako da je znašal polletni profit 131, 839,672 dolarjev. Prvega pol leta 1915 je znašal dobiček 40,407, 684, prvega pol leta 1914 pa 38, 451,997 dolarjev.

To je pač nezasišlan napredek, in Gary ima gotovo prav, če govori o prosperiteti. Ampak ta trust s takimi ogromnimi dobički mirno gleda, da stavekjo rudarji v Minnesoti za par centov; oziroma ne gleda mirno, ampak se poslužuje najbolj umazanih sredstev, da bi razbil njih stavko.

Oglas za — stenice.

V nekem budimpeštanskem listu je bilo te dni citati med "malimi oglasi" to-le: Isčem 2657 zdravih in dobro rejenih stenec. Ponudbe z naznanilom cene naj se pošljejo upravništvu tega lista pod naslovom: "Glavna stvar je poštenost." — Seveda se je začelo vse zanimati za človeka, ki v Budimpešti išče in kupuje stenice, in ko je prišel v upravništvo po ponudbo, so ga naskočili od vseh strani z vprašanji o čudnem oglasu. Dotičnik jim je razložil stvar tako-le: Ker sem moral vsled strašnega zvišanja najemnine odpovedati stanovanje, me je hišni gospodar opozoril, da moram nasledniku izročiti stanovanje v tistem stanju, kakor sem ga bil prejel. In ker sem za časa svojega bivanja v tem stanovanju lastnoročno pobil v njem ravno 2657 stenec, je moja sveta dolžnost, da sedaj vrnem lastniku hiše vse stenice, ki sem jih našel pri uselitvi. — Nad 30,000 ljudi se je baje ponudilo, da odstopijo inserentu vsako število stenec prve kakovosti — brezplačno.

Delavnica Jožefa Nazarenskega.

Je Londona poročajo: "Pall Mall Gazette" poroča, da so pri kopanju in zasledovanju starin, ki ga vodi neka angleška družba, odkrili krasen rimski mozaik, ki je zelo dobro ohranjen. Med drugimi se je tudi posrečilo odkriti delavnico Jožefa Nazarenskega, ki je bila za časa cesarice Helene prizidana v kapelo, a jo je pozneje razrušil potres. Kapelo so sedaj po precejšnjih težkočah opustili prsti in zemlji. Našli so tudi večje število starokrščanskih cerkvenih posod, med njimi lepo izdelane svetilke in svečnike.

Da so odkrili kapelo, že verjamemo. Ampak z delavnico Jožefa Nazarenskega nima to prav nič opraviti. Ta kapela dokazuje ravno toliko, da je imel tam Jezusov oče oziroma "rednik" svojo delavnico, kolikor dokazuje kapela v Lurdu, da se je tam kazala mati božja. Ker se je pred stoletji enkrat pojavila laž, ne sledi iz tega, da mora ta laž vsi večnost veljati za resnico.

Papirnat vrvi.

"Frankfurter Zeitung" piše: Splošno je znano, da je papir pravi dobro uporabljen za izdelovanje sukancev, vendar pa se to malo verjame. Kako neopravičeno je to, je pokazala razstava, katero je uprizarilo neko nižjeavstrijsko obrtno društvo in na kateri so kazali vrvi in jermena iz papirja. Dvanajst milimetrov debela vrv je lažla 48 ur v vodi ter je potem odtrgala šele tedaj, ko so jo obtežili z 280 kilogrami. Veliko pozornost je vzbujala 50 milimetrov debela ladijska vrv.

V letu nacionalnih volitev mora biti vsak sodrug agitator.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSJ KI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi hišniške je poleg novega naslova tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. — socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nereditosti, je posiljati predsedniku družbe Ivan Molek, 4008 West 31. Street, Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year. — — — — —

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 4008 W. 31. STREET, CHICAGO ILLINOIS

BODIMO NESTRANKARSKI!

Zadnji čas se javlja po nekem delu slovenskega časopisa v Ameriki zopet nova, za Slovence baže edinozveličavna teorija: O pustimo strankarstvo! Bodimo Slovenci, pa zavržimo politiko, ki nas loči in je kriva, da se ne moremo zediniti kot Slovenci!

Ta nauk se prodaja tuintam kot velika modrost, s katero je sveti duh nenadoma razsvetlil preroke, da rešijo z njo slovenski Izrael v Ameriki. Ali nekaj nam doni po ušesih, kakor da smo to pesem že večkrat čuli, četudi je bila melodija včasih nekoliko drugačna. Novi preroki ne pripovedujejo nič novega. In kaka, ki se pogreva, ni nič boljše danes, kot je bila takrat, ko se je skuhala prvič, kar je bilo že davno.

Pridige zoper strankarstvo ni so nič drugega kakor pridige zoper socializem. Tako nismo padli na glavo, da ne bi razumeli tega. Zelo naiven bi moral biti, kdor bi pričakoval, da opuste klerikale svoje strankarstvo. Gotovo torej res nihče ne pričakuje tega. Medeni nauk o nestrankarstvu ni namenjen klerikalizmu. Torej pridigajo to blago teorijo le socialistom, ker ne vemo, kakšno drugo strankarstvo naj bi se med Slovenci v Ameriki še našlo.

Ze dejstvo, da je tukaj ena stranka, ki ne bo nikdar pristojevoljno opustila svojega strankarskega stališča in svoje propagande, je dovolj močan in jasen argument, da je vse nestrankarsko in nadstrankarsko rotenje od muh. Ali tudi brez obzira na to je popolnoma nezmislno in brez pomena.

Ljudje, ki zagovarjajo nekakšno nebesko slovo in harmonijo, si pogostoma domišljajo, da je to nekaj višjega in idealnejšega. To pa nikakor ni res. Pomanjkanje strank je znamenje zaostalosti; obstanek različnih strank je znamenje razvoja.

Kdor nima nobenega mnenja, ali pa kdor je pripravljen svoje nazore vsakečes vtakniti v žep, ni višji, ampak je duševno zelo siromašen in nesamostalen človek. Kjer so mnenja, tam so pa stranke.

Advokati nestrankarstva pa prezirajo predvsem važno dejstvo, da ne nastajajo in ne ginejo stranke po volji ljudi, ampak po potrebi, ki dolga tudi ljudsko voljo. Stranke so izraz interesov in zavestnih interesov. Dokler se ne posreči apostoletno absolutne slege odpraviti nasprotne interese, tudi ne bodo odpravili strank.

Glavni interesi v človeškem življenju so gospodarski. Ne živimo, da so to najidealnejši in najplemenitejši interesi, ampak glavni so zato, ker so gospodarske razmere podlaga, na kateri je zgrajeno vse drugo. Ne vpraša se, če je to lepo ali grdo, če nam je všeč ali ne. Tako je; in ker je tako, moramo to vpoštevati.

Gospodarske razmere imajo dandanes razreden značaj. Med razredi so gospodarska nasprotja. Kjer spoznava ljudstvo to dejstvo, tam se razvijajo tudi stranke po gospodarskih interesih, torej po razredih.

Delavci imajo drugačne interese kakor kapitalisti. Dosledno je, da se združijo v svoji stranki, ne pa s kapitalisti skupaj. Kajti s kapitalisti se morajo bojevati. Nadstrankarstvo noče o tem ničesar vedeti. Ono kliče: Bodite

le Slovenci! Ampak nihče ne more spraviti s sveta resnice, da so nekateri Slovenci bogati, drugi pa siromašni, da nekaterim ni treba delati, drugi morajo pa trdo garati. In če so take razlike, se morajo tudi politično izražati.

Biti le Slovence, pa pustiti strankarstvo, bi pomenilo za slovenske delavce, da naj se vdajo v božjo voljo in naj opuste vsak boj za zboljšanje svojega položaja. Kajti brez organizacije se ne morejo bojevati. In stranka je bojna organizacija.

Včasih se ngovarja: Naj se strokovno organizirajo; naj bodo člani unij.

To je gotovo prav in potrebno; ampak vse to ni. Strokovna organizacija ne more nadomestiti politične in ne more opravljati njenih nalog. Mnogo gospodarskih vprašanj se le politično lahko rešuje. To velja zlasti za vsa tista vprašanja, ki se tičejo vsega delavskega razreda. Večina vseh predmetov, ki prihajajo na dnevni red v občinskih zborih, državnih legislaturah, v kongresu, je gospodarska. In pri teh predmetih je delavstvo drugače prizadeto, kakor kapitalisti. Torej ne more biti delavska politika enaka kapitalistični. Če mora biti drugačna, mora pa delavstvo imeti tudi drugo, od kapitalistov neodvisno politično organizacijo; in njegovi zastopniki morajo imeti popolnoma proste roke, da v vsakem slučaju lahko nastopajo le z ozirom na delavske interese in proti vsemu, kar jim je nasprotno.

Razumeli bi, če bi se slovenskim delavcem reklo, da naj bodo delavci, ampak tudi Slovenci. Toda ta poziv je nepotreben, kajti socialistična stranka, ki je politična organizacija delavstva, ni še nikdar rekla slovenskemu delavcu, da na sme biti Slovenec, italijanskemu, da ne sme biti Italijan, ruskemu, da ne sme biti Rus.

Toda Slovence je človek lahko brez obzira na to, če je socialist, klerikalec, liberalce ali karkoli. Zato, da pripada človek svojemu narodu, mu ni treba opustiti svoje stranke, brez katere bi bil politično brez pomena in brez moči. Razredna nasprotja so tudi med Slovenci. Ako bi kljub temu ubogali preroke in opustili stranke in strankarstvo, pa bi bili 'samo Slovenci', bi s tem le pokazali svojo nezrelost. Izražali bi namreč, da ne poznamo razmer in da se ne zavedamo nasprotij, ki obstajajo.

Nezrelost pa gotovo ni lastnost, za katero bi se mogli trgati in na katero bi narod moral biti ponosen.

V vsakem narodu, ki se je razvil, so se razvile tudi stranke. To velja tudi za Slovence. Ako ne stojimo tam, kjer smo bili v predrubarskih časih, tedaj ne moremo izhajati brez strank.

Za preroke harmonije niso časi ugodni. Razmere niso harmonične, zato tudi ne more biti harmonično tisto, kar izhaja iz razmer. Politična sloga, kjer so razmere nesložne, pomeni zaostalost. Stranke pomenijo napredek.

Potrebno ni, da opuščamo strankarstvo. Potrebno je, da se vsaki pridruži tisti stranki, v kateri so zaslopani njegovi pravi interesi.

Vojaške mezde.

Pogostoma je čitati v hudobnih, puntarskih, zlasti socialističnih listih, da nima ameriški senat nič socialnega zmisla. To je enostavno neresnično. Prav zadnje dni je senat pokazal, da se zna pobegniti tudi za mezde in druge socialne reči. Na dnevnem redu je bil vojni proračun, in v dodatku je visoka zbornica sklenila, da se zvišajo častniki in vojakom stalne vojske in milice, ki opravljajo službo na mehiški meji, plače, da se zboljšajo razmere v taborih, in da smejo častniki in vojak glasovati pri predsedniških volitvah.

Senator Reed je predlagal, da naj se plačuje vojakom na meji enaka plača, kakor če bi služili v tujini. Častnikom se je zvišala plača za deset, ostalim vojakom za dvajset odstotkov. Za napravo lesenih podov in mrež proti komarjem v šotorih se je dovolilo 250,000 dolarjev.

Nismo nevoščljivi. Ampak isti vladi kakor vojakom in miličarji ob mehiški meji služijo n. pr. delavci ob panamskem prekopu. Že davno se potegujejo za boljše plačo, pa zama. Kakor da visoki senat o njih sploh nič ne ve.

Kapitanova smrt.

Vse angleško javno mnenje je zopet do skrajnosti razburjeno zaradi nemške justice in njene zadnje smrtne obsodbe.

Nemško vojno sodišče je obsodilo na smrt kapitana trgovskega parnika "Brussels", Chas. Fryatta, katerega je zadnji mesec neka nemška torpedovka z njegovo ladjo vred pripeljala v Zeebrugge. Pred vojno sodišče je bil postavljen, ker se je baže svoj čas poizkusil s svojo ladjo zaleteti v neko nemško submarinko. Obsojen je bil po nagli sodbi in ustreljen.

Nemško uradno poročilo o tej eksekuciji se zaključuje s sledečim stavkom:

"Tako je eno izmed mnogih franktirerskih dejanj angleške trgovske mornarice proti našim bojnim ladjam dobilo sicer zakasnelo, ali zasluženo plačilo."

To poročilo je napravilo na angleški zunanji urad globok vtisk, in ker zastopajo med vojno Združene države angleške interese v Nemčiji, je državni tajnik Frey takoj poslal amerišnemu poslanstvu noto, ki prosi, da bi mu ameriški veleposlanik v Berlinu Gerard sporočil podrobnosti tega slučaja.

Zunanjemu uradu je bilo tudi sporočeno, da so Nemci pet ženskih uslužbenk z ladje "Brussels" odpravili v koncentracijski tabor; energičen protest angleškega zunanjega tajnika zahteva, da se te ženske takoj izpušče, ker je njih interniranje nezakonito.

Dopisniku ameriške "Associated Press" je dejal zunanji podtajnik baron Newton:

"Po vesteh, ki smo jih dobili doslej, izgleda, da je usmrtilen kapitan Fryatt še hujsa reč, kakor je bil slučaj Miss Cavellove. To je nenaadno resen dogodek, čigar pomen se ne more pretiravati. Pred očmi je treba imeti, da so v tistem času, ko je Fryattova ladja baže napadla nemško submarinko, nemške bojne ladje napadle trgovske barke zveznikov brez vsakega svara."

Resnica je, da ni tekmo vojne nobena dežela s svojimi smrtnimi obsodbami izzvala toliko senzacije, kolikor Nemčija — odštevši edino Avstrijo. Tudi če bi se Fryattovo dejanje, o katerem ne vemo, če je bilo dokazano, po mednarodnem pravu lahko smatralo za nedopustno; ne bi bila menda nobena posebna nesreča, če bi bilo nemško vojno sodišče opustilo smrtno obsodbo.

Nezadovoljnost na Irskem.

Irška revolucija, ki bi jo bile gotovo pozdravile simpatije vseh svobodno ljubečih ljudi, če ne bi bila uprizorjena tako diletantično, da je morala propasti in če ne bi bila služila bolj namenom Nemčije kakor irskega naroda, je bila premagana. Angleška vlada je storila velikansko napako, da je porabila svojo zmago za maščevanje in dovolila, da so se izvršile smrtne obsodbe vojaških sodišč nad vjetimi revolucionarnimi voditelji.

Po zakonu je Anglija seveda imela pravico soditi. Ampak včasih ni le barbarično, temveč tudi nespametno, če se izrablja formalna pravica in prezira, da so v življenju narodov napisane pravice, ki pa vendar stoje nad vsemi pisanimi. Anglija je dala izvršiti smrtne obsodbe nad ljudmi, ki niso zagrešili nič drugega, kakor da so se bojevali za svobodo svojega naroda; storila je to v času, ko sama naglašala, da se bojujejo njene armade za osvoboditev zatiranih narodov. Tudi kdor se ni strijnjel z irsko revolucijo, je moral simpatizirati z žrtvami angleške vladne maščevalnosti in obsojati krvooločnost njenih vojnih sodišč.

Na irski narod, so morale te krvave sodbe vplivati kakor vsako nasilstvo.

Potem je Anglija nekoliko popravila svojo veliko napako. Lloyd George je dobil nalogo, da poizkusi urediti razmere na Irskem. Naj se sodi o tem možu, kakorkoli se hoče, to se mu mora vendar priznati, da ima politične sposobnosti, kakršnih se na evropskem kontinentu ne najde mnogo. Marsikateri njegov del ne bo mogel odobriti socialist; ali demokracija ni Lloyd Georgeu prazna beseda za okrase, kakor neštetim političarjem našega časa. Tudi na Irskem ni nastopil kot gospodar, kot zastopnik zmagovite sile, ampak kot diplomat, ki išče spravo, kot zastopnik stranke, ki se pogaja z drugo stranko.

Res je dosegel sporazum, s katerim so bili tudi zastopniki irskih strank zadovoljni. Če se vzame velikansko nasprotstvo med Irski in Angleži v poštev, je bil to velik uspeh.

Zdi se pa skoraj tako, kako da hočejo v Londonu zapraviti, kar je Lloyd George v Dublinu dosegel. Vojda irske nacionalistične stranke John Redmond je zadnji teden poslal svarilo ministrskemu predsedniku Asquithu in vojnemu ministru Lloydu Georgeu, da povzroča zatavljevanje načrta o irski avtonomiji na Irskem zelo resen položaj. V svojem spisu izjavi:

"Po mojem mnenju onemogoča vsako nadaljnje zatavljevanje in odlaganje objave in razprave načrta spravo na podlagi obljub, ki nam jih je dal Lloyd George. Ko so nam bile dotične pogodbe predložene, smo bili naprošeni, naj s čim večjo naglieo preiščemo razpoloženje, ki vlada na Irskem med našimi rojaki. Polagalo se nam je na sree, da je zadeva z vsakega stališča sila nujna, ker se more predloga le s pospešitvijo stlačiti skozi parlament; reklo se nam je, da so na kocki interesi ne le Irske, ampak vse britske države."

"Mi smo že pred tremi tedni izvršili tisti kos dela, ki je odpadel na nas, in kljub velikim težavam smo dosegli soglašanje svojih prijateljev na Irskem. Od tega časa se je pa storilo malo ali pa nič, in iz nekakšnega zagonetnega razloga ni ta zadeva, ki je bila pred petimi tedni tako nujna, še do današnjega dneva rešena. Smatram torej za svojo dolžnost, da pojasnim vladi, da bi bilo daljše zatavljevanje usodopolno in izrekam svoje

Angleška vlada se postavlja na stališče, da je bilo Fryattovo dejanje, tudi če je dokazano, popolnoma opravičeno. Napad trgovske ladje na sovražno submarinko, pravi angleška vlada, je obrambno dejanje; kajti če trgovska ladja s takim napadom ne prisili submarinke, da se pogrezne, jo bo submarinka gotovo uničila. Vsaki ladji pa se mora priznati pravica, da se varuje in brani uničenja.

S strogo praviškega stališča bo težko rešiti to vprašanje; mednarodne pogodbe ne jemljejo posebnega obzira na submarinke, ker je to nova vrsta ladij, s katerimi še ni bilo nobenih izkušenj, ko so se sklepale pogodbe o vojskovanju na morju. Ali če govori nemško uradno poročilo o franktirerstvu v zvezi s trgovsko ladjo, je to očitno mešanje pojmov. Franktirerji ("prosti streli") so se pojavili v vojni l. 1870—71. Bili so nekaj takega kakor prostovoljna črna vojska. Nemci so jih pa smatrali za civiliste, ki nimajo pravice, da bi se vojskovali, in kdor izmed njih jim je prišel v roke, je bil brez ceremonij postavljen ob zid in ustreljen.

Pri trgovski ladji je treba vpoštevati, da ni v vojni neprizadeta, kakor je baže neprizadeto civilno prebivalstvo. Vsaka trgovska ladja je v nevarnosti, da jo katerakoli sovražna ladja vjame ali pa uniči. Torej je zelo direktno prizadeta, in če poseže v vojno, se ne more govoriti o franktirerstvu.

Kdor ve, da bo gotovo napaden, če se mu ne posreči, da na kakšen način prepreči napad, se mu pač ne sme zameriti, da to res poizkusi. Trgovska ladja nima torpeda; ali če se zaleti v submarinko, jo lahko potopi. To bo sicer zelo težko izvedla, zakaj submarinka se lahko hitro pogrezne. To je tisti uspeh, ki ga bo tak zalet navadno dosegel. In če se to vpoštevata, tedaj res izgleda, da je to čin obrambe. Ali če nič drugega ne, je vsaj zelo dvomljivo, če se sme tak zalet smatrati za dejanje proti vojnim pravilom. In kjer je mogoče dvom, je smrtna kazen nedopustna.

Brez obzira na to, da je moderno misleč človek sploh nasprotnik smrtne kazni, je bila torej usmrtilen kapitan mnogo bolj podobna maščevanju kakor kazni. Vsaka usmrčenje je barbarično; to je bilo povrh še nezmislno in provokatorično.

trdno prepričanje, da bi nas vsak od dogovorjenih pogojev se razlikujoči načrt zakona, zlasti kar se tiče njega absolutno provizoričnega značaja, prisilil na izjavo, da se dogovor, na katerega podlagi smo dosegli soglašanje svojih rojakov na Irskem, ni držal in da je vsled tega postal neveljaven."

Redmondovo svarilo je zelo razumljivo. Ne le da zakon za irski parlament še ni predložen, ampak pred kratkim je lord Lansdowne izjavil, da je smatral določbe, ki jih bo ta zakon obsegal, za definitivne. Vse prejšnje vesti so pa dejale, da bo veljal zakon eno leto po vojni, medtem se pa sklicije konferenca vseh britanskih dežel, ki uredi razmere vse države za bodočnost, in ob tej priliki naj se uredi tudi definitivni položaj Irške.

V Londonu bi lahko ovrgli Lloyd Georgeovo pogodbo. Moč imajo, ker so Angleži v večini napram Ireem. Ali to je eden tistih slučajev, v katerih nima načelo večine nobene veljave. Med Angleži in Irski so nasprotja, ki jih hočejo odpraviti. To se ne more doseči drugače, kakor s pogodbo, ki zadovolji oba dela. Tu ne more biti vprašanje, na kateri strani je večina, na kateri pa manjšina. Angleži so eno, Irski so pa tudi eno. In le, če se doseže sprava, s katero sta sporazumna oba dela, je to res sprava in se lahko pravi, da je irsko vprašanje rešeno. Karkoli sklenejo, Angleži z močjo svoje večine proti volji Ireem, bodo Irski smatrali za vsiljen odlok, in irsko vprašanje ostane nerešeno.

Pravičnost zahteva, da se da Ireem avtonomija. Seveda je pravica v naši družbi zelo akademična beseda. Ali interesi Velike Britanije tudi zahtevajo, da se reši irsko vprašanje in odstrani nevarnost, ki tiči v njem. To je tisto, na kar bi morala angleška vlada misliti; in če misli na to, bo razumela irsko svarilo.

O položaju na Turškem imajo v Washingtonu žalostno poročilo, ki pravi: Vse zlato je izginilo. Vladni bankovci so edini denar, ki je v prometu. Kolera razširja kljub vsem ukrepom, ki so bili storjeni, da bi se bolezen omejila in zatrla. Letina je zaostala daleč za normalno in pridelek mora ostati doma, da ima ljudstvo kaj hrane. Na carigradskih ulicah je ljudstvo viharo pozdravljalo nekatere angleške in ruske vjetnike.

Nemška vlada absolutno ne mara ljudi, ki ne soglašajo z njo. Ampak podaviti vendar ni mogoče vseh ljudi, ki imajo drugačno mnenje; zdi se namreč, da jih je preveč. Zato pa vendar visoka vlada ne obupa. V Liebknechtovem služaju je pokazala en način, kako se zna iznebiti nepriljubljenih ljudi. Sedaj je izšla nova načina iz Berna poročajo, da so nemške oblasti ustanovile vojaški tabor za nepriljubljene ljudi. Zadnji poudeljek je izšlo povelje, po katerem so predvsem učelnike socialističnega lista "Leipziger Volkszeitung" spravili tja. Uredniki ostanejo tam internirani do konca vojne. V Elberfeldu so prijeli več odličnih članov socialno demokratske stranke in so jih tudi odpeljali v ta tabor. — Tako ravna z ljudmi, katerim ne morejo očitati nobenega pregreška, nobena zločina, z ljudmi, katerih ne morejo tožiti. Dovolj je, da ne mislijo tako kakor Bethmann Hollweg. Zadnji ostanki svobode so torej poginili v Nemčiji.

Predsednik Wilson se poteguje za stradalajo Poljake. Medtem ko pripoveduje državni zakladničar Helfferich v Berlinu, kakšne čudeže je Nemčija storila v zasedeni Poljski, pripovedujejo vse vesti iz drugih virov o strašni bedi, ki vlada v deželi. Amerika bi rada pomagala Poljakom s hrano. Ampak med Ameriko in Poljsko je mnogo drugih dežel, preko katerih bi moralo vse, kar se pošlje tja. In v tem je križ. Evropske države se ne morejo pogoditi, da bi prišel živč zanesljivo na Poljsko in da bi služil le svojemu namenu. Zavezniki nočejo dovoliti, da bi se hrana pošiljala na Poljsko, a da bi jo porabila nemška vojska. Nemčija pa ni dala takih garancij, da bi se zavezniki z njo zadovoljili. In zato morajo Poljaki dalje stradati.

Sedaj se je Wilson poslužil "heroičnega" sredstva. Pisal je osebno angleškemu kralju, francoskemu predsedniku, nemškemu kaiserju, ruskemu carju in avstrijskemu cesarju, naj omogočijo, da pomaga Amerika Poljakom.

Če to ne bo imelo uspeha, izgubi nemara tudi Wilson zaupanje v evropske vladarje.

Vojna prosperiteta.

Dne 26. julija je odplul iz New Yorka v Liverpool parnik "Baltic", last družbe White Star Line, natovljen v vseh oddelkih z 18,500 tonami streliva. Razun tega vozi deset aeroplanov in dvajset tovornih avtomobilov po šest in pol ton na Angleško. To so največji tovorni avtomobili, kar jih je bilo doslej eksportiranih.

Mehiški delavci.

Železniška družba Chicago and Alton je izgubila zadnji čas mnogo delavcev. Imela je posebno Italijane zaposlene, in izmed teh se jih je mnogo izselilo v domovino. Zdaj vabi družba mehiške delavce. Ali ne gre ji za to, da bi na ta način pospešila zblizanje med Ameriko in Mehiko. Pravi, da Mehiciani radi zapuščajo deželo, kjer sledi revolucija revoluciji. Glavno je pa to, da so prav tako delavni kakor Italijani, ampak — cenejši!

Podraženi časopisi.

Časniški papir se je tekem vojne zelo podražil. Tudi cene družega časniškega materiala so se povišale. Posledice se opažajo. Vladni uradniki so pred kratkim napovedovali, da ne bo kazalo časopisom nič drugega, kakor povisati naročnino in cene oglasov; zlasti so dejali, da časopisov po 1 cent kmalu ne bo več. To se polagoma že uresničuje. Milwaukee Free Press se bo od 7. avgusta dalje po ulicah prodajala po 2 centa, "Republic" v St. Louisu pa že od 1. avgusta dalje. Kmalu bodo sledili drugi.

Poštne hranilnice.

Zadnji mesec so se vloge v poštne hranilnice Združenih držav povišale skoraj za dva milijona dolarjev, približno dvakrat toliko, kolikor v enakem mesecu leta 1915. New York stoji seveda na prve mnestu; tam znašajo vloge 18,138,452 dolarjev, prirastek pa \$454,800; v Brooklynu so se vloge pomnožile za \$164,755, v Pittsburghu za \$80,938, v Chicagu za \$72,833, v Bostonu za \$57,006, v Clevelandu za \$50,324. — Za tiste, ki imajo vloge, so to čisto prijetne vesti; ampak v Zedinjenih državah 7702 poštne hranilnice, vsehvi Alasko, Portorico in Havaj. Vlagatelj je okrog 600,000. Najbolj priljubljene so poštne hranilnice v velikih mestih. Le osem pošt ima čez milijon vlog vsaka, in sicer New York, Chicago, Boston, Detroit, Pittsburgh, San Francisco in Portland, Ore. Teh osem hranilnic ima 42 odstotkov vseh vlog.

Salvation Army.

Takozvana rešilna armada v Zedinjenih državah ima 8,353,189 dolarjev premoženja. Tako poročajo njeni uradniki, proseči vrhovno sodišče v Brooklynu, da si smejo izposoditi večjo svoto na vknjižbo. Zemljiška posest je vredna 6,846,051 dolarjev, oseba na 1,507,128 dolarjev. Dolgov je 4,256,637 dolarjev, od tega skoraj 1,500,000 nezavarovanega.

Krvava obletnica.

PO DVEH LETIH.

Dve leti je minilo, odkar je Avstrija s svojim ultimatomom zahtevala od Srbije zadoščenje za umor prestolonaslednika nadvojvode Franca Ferdinanda in njegove žene Zofije Hohenberg. Dve leti je minilo, odkar je Avstrija, nezadovoljna z odgovorom Srbije, napovedala vojno svoji južni sosedu in začela bombardirati Beograd. Ravno tako poteka drugo leto, odkar je Nemčija napovedala vojno Rusiji in Franciji, in kmalu bo dve leti, odkar se je svetovna vojna razvila z vso silo. Le Turčija, Italija in Portugalska so se šele poznje pridružile — da ne pozabimo še na republiko San Marino.

Dve leti traja klanje, katero je po zahtevu avstrijske vlade povzročil umor v Sarajevu. Svetovna javnost sicer še danes ni poučena o važnih posameznostih onega atentata. Nobenega razloga ni, da bi moral svet verjeti trditvam avstrijske vlade, ki se je prevečkrat očitno in debelo lagala. Edino pošten sodnijski proces, ki ne bi oviral ne obtožbe ne obrambe in bi dopustil vse mogoče dokaze, bi mogel spraviti resnice na dan in prepričati narode. Toda Avstrija sploh ni čakala na proces, ampak je obdolžila Srbijo na podlagi svojih lastnih nedokazanih trditev, in potem, ko se je uveljavila sodnijska razprava že tekom na vseh straneh besneče vojne, se je izvršila za zaprtimi durmi, in svet zopet ni izvedel, kaj se je dokazalo in kaj ne.

Sedmero visle so potem postavili v Sarajevu; sedem ljudi je z vrhovo okrog vratu z življenjem poplačevalo dvojno življenje, ne glede na ječo, na katero so bili obsojeni drugi obtoženci.

Tisočkrat se je že zgodilo, da ni bilo življenja človeka vredno pet vinarjev — tudi v "pravni" Avstriji, ki si je naplacała Franca Ferdinanda in Zofijo z drago ceno. Nešteti uboži in umori so ostali nenačrtovani in nihče na svetu se ni smel razburjati zaradi tega, nihče ni smel izreči niti glasne kritike.

Za avstrijskega prestolonaslednika in njegovo ženo niso zadostovale smrti, dosojene po paragrafih kazenskega zakona, pol sveta je moralo zaradi njih v klavnico, in še danes, ko štejejo grobovi že na milijone, ni dovolj "kazni" in maščevanja!

Bili so ljudje, ki so verjeli vse, kar so pripovedovali in razlagale visoke vlade. Verjeli so, da je svetovno vojno povzročil sarajevski atentat in da bi bila Srbija, če bi bila ugodila avstrijskemu ultimatumu, lahko preprečila vesoljno klanje. Razširjanje klavnice od dežele do dežele, dveletno trajanje splošne moritve brez upanja na doleden mir mora ozdraviti tudi najnaivnejše duhove in jih poučiti, da je treba vzroke tega brezprimernega zločina iskati drugod. In kdor jih ni razumel takrat, ko je katastrofa prihrula, je imel v dveh letih dovolj časa in prilike, da se pouči o njih.

AVSTRIJA IN SRBIJA.

Svetovna vojna se je pričela med Avstrijo in Srbijo. Dasi se pri takih internacionalnih krizah nikdar ne smejo a priori izključiti širše in oddaljene možnosti, je vendar povsem naravno, da se najprej posveti pozornost tistim momentom, ki so očitno najbližji, v tem slučaju torej razmerju med Avstrijo in Srbijo.

Že davno ni bilo sosedstvo teh dveh držav prijateljsko. Ko je Srbija skrušila turško nadvlado in dosegla državno samostojnost, ni bila Avstrija nič kaj vzradoščena. Prejčnja "bolna" Turčija ji je bila mnogo ljubša sosed, kajti dokler je gospodoval polumesec ob Savi in Donavi, je bilo na Dunaju upanje, da bo Avstrija glavna dedinja, kadar se bo delila turška zapuščina. Oči Habsburžanov in njih političnih služabnikov so bile uprte v Solun, kjer bi avstrijska prometna pota dosegla Egejsko morje. Tam bi se vse bolj na stečaj odprla vrata svetovne trgovine, kakor ob Jadranskem morju, na katerem simbolizira italijanska zastava vendar večjo moč kot avstrijska. Solun bi približal Avstrijo bližnjemu in daljnemu vzhodu. Solun bi naredil iz Avstrije pomorsko trgovinsko državo in resnično velesilo. Solun je ostal na tistem cilj avstrijske politike tudi tedaj, ko je postavila ustanovitve neodvisnih balkanskih držav močno pregrado med habsburško monarhijo in Egejsko morje.

Javno ni dunajski kabinet mnogo govoril o svojih balkanskih aspiracijah. To bi bilo neprevidno. Ali pozebil ni nikdar na ta cilj, po katerem se je ravnala vsa njegova balkanska politika. Za ta namen se je dunajska diplomacija neprenehoma trudila, da bi preprečila okrepčanje balkanskih dežel; neštete velike interese svojega lastnega prebivalstva je žrtvovala, le da bi se na Balkanu ohranila slabost.

Sredstva, katerih se je posluževala v ta namen, so bila zelo raznovrstna, včasih državniško velikopotezna, včasih sekantno malenkostna, včasih hudodelsko perfidna.

PREKOSAVSKA MISIJA.

Okupacija Bosne in Hercegovine, katero je Avstriji poveril berlinski kongres, je naravno vzbudila srbsko ljubosumnost. Bošnjaki in Hercegovci niso revoltirali zoper turško gospodstvo zato, da dobé novega gospodarja. Srbija je upala, da se ji pridruži ta dve deželi; prebivalstvo je bilo po večini res srbsko, in če bi bilo imelo ljudstvo samo glasovati, kam hoče, bi se bilo nedvomno z veliko večino izreklo za Srbijo.

Toda okupacija je bila evropska volja, in Srbija ni smela sanjati, da se ji upre. Naposled ni bila okupacija osvojitve, torej je ostalo Srbiji še vedno upanje.

Ali ko je Avstrija poslala svojo armado čez Savo, ni mislila na to, da jo sploh še kdaj pokliče nazaj. V zasedeni deželi se je takoj začela pripravljati za bodočnost; njenim vojnim političnim željam so služile notranje "reformne" v okupiranem ozemlju; zaradi svojih dalekosežnih ciljev je

izkušala z vsemi močmi avstrizirati. Bosno in Hercegovino.

Priklopitve teh dežel je imela za habsburško monarhijo nekaj nevarnega. Po narodnosti je bilo njih prebivalstvo jugoslovansko kakor ono onkraj Save in kakor ono onkraj Drine. Na obe strani bi ga utegnile vezati nacionalne simpatije. Jugoslovanska ideja bi bila z okupacijo lahko dobila kri in meso. Dunajska politika je to smatrala za veliko nevarnost in se je takoj pripravila, da jo prepreči.

Onkraj Save, na Hrvaškem, je dala madjarski hegemoniji pristoječo roko, da zatré kos s kosom hrvaške avtonomije; iz Hrvaške in Slavonije naj bi bile postala ogrske velike županije, iz Dalmacije pa še bolj avstrijska pokrajina, kakor dolej. Ker pa ni bilo mogoče dovolj hitro madjarizirati, se je na tistem podpihovala vsaka politika, ki je podžigala sovraštvo med Hrvatini in Srbi. V Bosni so protežirali versko nasprotje, srbohrvaščino so imenovali, "bosanski" ali pa še rajši "deželni" jezik, in trudili so se, da bi ustvarili posebno mohamedansko narodnost. Poleg tega se je naselila v deželi cela armada avstrijske in ogrske birokracije in favoriziralo se je naseljevanje nemških in madjarskih trgovcev, spekulativ in drugih pionirjev "avstro-ogrskih idej."

Avstrijska narodnostna politika, zlasti ona na jugu, se ne more presojati kot pšebna, izključno nacionalistična prikazen. Njeno ozadje je bilo imperialistično. Ako ne bi bili vladajoči imeli svojih visokoletečih želja, bi bil ravno jugoslovanski problem za Avstrijo zelo enostaven. Če bi bila habsburška monarhija mislila le na razvoj v svojih mejah, ne bi bilo zanjo nič ugodnejšega, kakor reorganizacija na podlagi avtonomije in enakopravnosti narodov. Na jugu ne bi bilo delalo niti velikih težav vprašanje, ali naj se izbere teritorialni ali takozvani personalni princip za narodno avtonomijo, kajti v velikem delu se križata ozemlje in narodnost, in tisti kompromisi, ki bi bili potrebni za rešitev in spravo, bi se bili brez težav dosegli.

Taka ureditev skupne države bi bila dala Avstriji veliko notranjo moč in bi jo bila varovala tudi na zunaj, ako bi bila nacionalna avtonomija utemeljena v načelih politične svobode. Vsaka irendenta bi postala smešna, če bi našli narodi za svoj razvoj in napredek notri boljše pogoje kakor zunanaj.

V svojem interesu bi bila Avstrija morala rešiti nacionalni problem na ta način, ako — ne bi bila imela imperialističnih ciljev. Nacionalna avtonomija in politična svoboda niso faktorji za napad in osvajanje. V potrebi obrambe lahko delajo čudeže; za agresivno politiko nimajo vrednosti.

Avstrijski cilji so bili agresivni; zato se ni mogla Avstrija odločiti za nobeno federalizacijo, za nobeno avtonomijo. Zato so ostajali neuspešni zlasti vsi poskusi socialnih demokratov, ki so od svojega vstopa v parlament leta 1897, pa do zadnje zaključitve državnega zbora, nešteto krat vložili pozitivne predloge za rešitev narodnega vprašanja na podlagi avtonomije in enakopravnosti.

In ker je imela Avstrija imperialistične namene, je morala iskati zaslombo, odkoder bi v resnem slučaju dobila pomoč. Najti jo je mogla le v Nemčiji; to, ne pa kakšna posebna ljubezen do nemstva, je bil glavni vzrok, da je imela notranja politika Avstrije pretežno nemško barvo. To je bil pa obenem tudi glavni vzrok, da je avstrijska politika boljbolj gubila samostalnost in je postajala v rastoči meri odvisna od Nemčije, tako da se je naposled na Dunaju vedoma ali nevedoma vršila politika Nemčije.

SPLETKARIJE NA BALKANU.

Odkar je padla nekdanja hegemonija Turčije, je bil Balkan torišče zunanjih intrig. Pri tem je igrala Avstrija — če ne vedno, pa vsaj v mnogih slučajih spoznavno z Nemčijo — veliko vlogo. Porabila je vsako sredstvo, s katerim bi si bila mogla pridobiti vpliv na Balkanu. V prvi vrsti se je trudila, kar je v monarhiji precej razumljivo, da dobi vpliv na vladarje. V Rumuniji in na Grškem so se sedeli nemški principi. Bolgarska je dobila svojega Battenberga, in ko se je tega iznebila, Koburžana, ogrskega veleposelnika in oficirja. V Srbiji si je Avstrija kupila Milana, in tudi črnogorskega Nikito so morali — nevedoma — zalagati avstrijski davkoplačevalci.

Razun dunajske vlade je na Balkanu največ intrigirala petrograjska. Ni dvoma, da je imela Rusija v Srbiji in na Bolgarskem, deloma tudi na Rumunskem kljub Besarabiji gotove simpatije, vkoreninjene v spominih na skupne boje zoper Turčijo. Ali prav tako ni dvoma, da ne bi bile te simpatije ruski vladi nikdar zagotovile onega realnega vpliva, ki ga je dosegla, če ne bi bile avstrijske spletkarije naravnost gonile balkanskih vlad v rusko naročje. Ne hrepenenje po ruskem despotizmu, ampak strah pred Avstrijo je razbijal poizkuse neodvisne politike v Beogradu in v Sofiji in podpiral ruski protektorat.

Tako so tuje spletkarije iz balkanskih dežel napravile žoge, premetavane zdaj sem zdaj tja, in ob tej igri niso prišli balkanski narodi do tega, da bi se bili doma ojačali in združili, kar bi jih edino bilo moglo rešiti tuje hegemonije.

Ves svet ve, da je imela tudi Rusija na Balkanu sebične namene. Tudi danes sanja mnogo njenih političarjev o osvojitvi Carigrada. In za nobeno balkansko deželo ne bi bila uteha, ako bi carizem zavladal ob Zlatem rogu in oddal vsem skupaj vedno žugal s svojo močno pestjo. Ali tega cilja ne bi bila mogla Rusija nikdar doseči brez svetovne vojne, ki bi morda ustvarila tak položaj, da bi se tudi Anglija in Francija potolažili z ruskimi Dardanelami. Niti danes se ni gotovo, niti verjetno, da bi zapadne sile tudi v slučaju odločilne ruske zmage izročile Carigrad Rusiji; brez splošne evropske vojne bi bilo to tem manj mogoče.

Kljub tem očitnim težavam je Rusija zelo spletkarila na Balkanu. Resnici na ljubo je pa vendar treba priznati, da je bilo avstrijskih intrig več in da so tudi bolj globoko segale.

Vsa gospodarska politika Avstrije napram Srbiji je bila dolga vrsta neprijaznosti. Avstrija je bila naravno odjemalca srbskih poljedelskih in živinorejskih produktov. Prav to dejstvo bi bilo lahko veliko pomagalo, da bi se bili ustvarili med Avstrijo in Srbijo prijazni odnosi. Gospodarske razmere so velika moč, tudi državna politika je najbolj odvisna od njih.

Avstrija ni hotela uvaževati tega. Namesto da bi si bila Srbijo privzela s trgovino, ji je neprenehoma nagajala z uvoznimi prepovedmi. Avstrijsko prebivalstvo je zahtevalo mesa; Srbija ga je hotela dodajati, avstrijska vlada je prepovedovala uvoz. Tako je silila Srbijo v spoznanje, da je njena neodvisnost le fiktivna in da je v svoji državni samostojnosti vključena, dokler ima na vsaki strani sosedu, ki ji njena lastna vrata lahko zaloputne pred nosom.

Če se je v Srbiji razvilo nekaj kakor imperializem, stremelo po morju, je to najbolj pospeševala avstrijska gospodarska politika. Kdor hoče razumeti balkansko vojno, ne sme pozabiti na ta dejstva.

ANEKSIIJA IN KOMPENZACIJA.

Avstrija je po tridesetih letih okupacije anektirala Bosno in Hercegovino. Z avstrijskega stališča je bila to čisto nepotrebna reč, kajti tudi v času okupacije je Avstrija tako gospodovala v Bosni in Hercegovini, kakor da sta deželi njeni. Ali aneksija je bila za Srbijo provokacija. In na Dunaju so se zavedali tega, dasi so se delali, kakor da se čudijo srbski razburjenosti. Vedeli so tudi, da ogrožava aneksija evropski mir v največji meri, in avstrijska zasluga ni bila, da ni takrat izbruhnila evropska vojna.

Srbsko razburjenje je Aehrenthal potolažil z obljubo gospodarskih ugodnosti. Bila je zopet enkrat prilika, da se pokoplje sovraštvo med Avstrijo in Srbijo. Ugodna trgovinska pogodba, ki bi bila Srbiji omogočila prodajo njenih produktov po najkrajši poti, bi bila s svojim velikim gospodarskim pomenom zamašila usta šovinistom; ako bi se bila obenem v Bosni in Hercegovini vpejla resnična ustava s pošteno volilno pravico in z zaščito narodnega kulturnega razvoja, bi bila morala Srbija pokopati bojno sekuro, ker bi ji bilo zmanjkalo argumentov, s katerimi bi bila mogla tožiti Avstrijo pred sodiščem Evrope. Za srbske želje ne bi šla ne Francija ne Anglija v boj, in če bi Karagjorgjevičevi principi še nadalje demonstrirali po Beogradu, bi se bili le osmešili.

Toda Avstrija je obljubila in — prelomila obljubo. Gospodarske "ugodnosti" za Srbijo so bile take, da se je njen izvoz v Avstrijo še zmanjšal. Srbija se je morala vdati, ker je bila slabejša, ali sedaj je dozorol njen namen, da si poišče in odpre drugo trgovinsko pot, ki jo reši odvisnosti od Avstrije.

OB BALKANSKI VOJNI.

Po tripolitski aferi je prišla balkanska vojna. Avstrija je mogočno presepetila, zlasti ker je nastopil skoraj ves Balkan združen proti Turčiji. Bolelo jo je, da je izgubila svoj vpliv na Bolgarskem, grizlo jo je, da so imele zavezniške, posebno da je imela srbska armada uspehe.

Tedaj so se pričele intrige v največjem slogu in Evropa je imela nezasičane težave, da je preprečila splošno vojno. Dasi je bilo smešno pričakovati napad od Srbije in Črne Gore, ko je bilo vse vojaštvo potrebno na bojiščih proti Turčiji, je Avstrija mobilizirala in preplavila vso Bosno, Hercegovino, Dalmacijo in Slavonijo z vojaštvom. Povsem očitno je iskala pretezo za napad. Izmisliła si je zloglasno Prochaskovo afero, s katero se je naposled blamirala kakor še nobena vlada na svetu ne. Potem je "brnila" Adrio proti Srbiji, dasi bi se bili pogoji miru itak šele tedaj določili, ko bi se bil sklepal mir. Ali takrat ne bi bilo več upanja, da se zaplete situacija in postane vojna "neizogibna". Zato se je Avstrija tudi že med vojno potegnila za "pravice Albanije", katere sploh še na svetu ni bilo.

Srbija je odnehala pod pritiskom velesil. Udarce je bil hud, kajti morsko pristanišče je bilo največje hrepenenje Srbije. Morsko pristanišče je zanjo pomenilo neodvisnost. Ali Evropi se Srbija ni mogla upirati.

S tem, da je Srbijo odgnala od morja, je Avstrija položila kal za drugo balkansko vojno.

Medtem je intrigirala in provocirala dalje. Privlekla je nenadoma skadrsko vprašanje na dan, dasi je mirno trpela obleganje Skadra, dokler niso Črnogorci zavzeli zadnjih postojank.

Ne glede na vsa ta znamenja, ki potrjujejo, da je Avstrija že takrat iskala vojno, vemo iz oficielnega poročila v italijanski zbornici, da je italijanski vladi naznanila svoj namen, da napade Srbijo in zahtevala od Italije podporo.

Po končani prvi je Avstrija dajala Ferdinandu potuho za drugo balkansko vojno, in tudi med tem časom je imela svojo armado mobilizirano. Ta vojna se je izvršila in končala zelo proti njenim željam, in se po sklenjenem miru v Bukareštu je hotela poseči vmes; takrat je bila celo pripravljena na sodelovanje z Rusijo, in le ker so tudi v Petrogradu umaknili protest proti mirovni pogodbi, se je Avstrija premagala in vteknila še enkrat meč v nožnice. Ali v parlamentu je izsilila nekoliko novih vojaških zakonov, med temi zakon o vojaških dajatvah, in milijardo izrednih izdatkov za militarizem.

Avstrija je hotela vojno in se je pripravljala nanjo na vso moč. Kriza je bila le vprašanje časa. Atentat v Sarajevu je morda pospešil katastrofo, povzročil je ni. Kajti vojna je bila že na obzoru.

VOJNI NAMEN.

Ultimatum! Zloglasni Berchtoldov ultimatum je najnedvomnejši dokaz, da je Avstrija hotela vojno. Hinavski komentar, ki ga je vlada

objavila v časopisih, priča to morda še bolj zgovorno kakor ultimatum sam.

Vlada je v svojih izjavah trdila, da ne obsegajo njene zahteve nič kritičnega. Dejala je, da so vse zahteve take, da jih Srbija lahko izpolni; nobena se ne dotika njene suverenosti, nobena je ne ponižuje. Medtem ko je vlada to objavljala, je imela že vse mobilizacijske ukaze pripravljene, ves načrt za napad izdelan in vse vojne vloge razdeljene. Kajti vedela je, da je njen ultimatum nesprejemljiv.

Treba se je spomniti, da je ta dokument obsegal naravnost nemogoče zahteve, ne le ponižujoče, ampak nemogoče. Avstrija je zahtevala, da naj Srbija potepta svoje lastne zakone o tisku, o zborovalni pravici i. t. d.

Srbija je sprejela več zahtev, nego so po Evropi pričakovali. Za ostale je priporočala, da naj se predložijo razsodišču v Hagu. To je bil izhod. Avstrija bi se bila častno lahko izognila vojni. Namesto tega je takoj ponoči ukazala mobilizacijo. Kajti hotela je vojno. Hotela je splošno vojno; kajti takoj prvo noč je bil izdan ukaz za mobilizacijo stalne armade, domobranstva in črne vojske. Nihče ne bo verjel, da je bila taka sila potrebna zoper samo Srbijo.

Ali Avstrija je vedela, da začenja splošno evropsko vojno. Vedela je to tako natančno, da je poslala takoj prvi dan celo na italijansko mejo — proti svoji tedanji zaveznici — vojsko.

NEMČIJA — ANGLIJA.

Avstrija je hotela vojno, ker jo je hotela Nemčija.

Nobena vlada ni belá kakor ovčica; svoj del grehov ima vsaka in tudi nekoliko odgovornosti za vojno pada na vsako. Ali zgodovina se en zadovoljuje s splošnimi obtožbami, temveč zahteva jasnost. Nedvomni dokazi pričajo, da sta se zlasti francoska in angleška vlada pod izdatnim pritiskom socialistov trudili do zadnjega hipa, da se ohrani mir. Nemčija je pospešila krizo s tem, da je napovedala vojno Rusiji in Franciji in napadla Belgijo.

Da je potem Anglija Nemčiji napovedala vojno, je bila le sekundarna posledica, po splošnem položaju naravnost neizogibna. Šele s to napovedjo je dobila vojna svoj pravi značaj.

Kajti ves ta strašni boj se vodi, brez obzira na to, kje se je pričel in pod kakšno pretvezo je bil napovedan, v prvi vrsti za interese Nemčije in Anglije. Vsi drugi so le sekundanti, interesi drugih prihajajo šele v drugi, tretji, deseti vrsti v postev.

Angleška svetovna trgovina in nemški kapitalistični imperializem — to sta glavna nasprotnika. Za gospodarsko obvladovanje sveta pod britansko ali nemško zastavo se koljejo narodi že dve leti, in — večinoma ne vedo tega.

Ali z velekupejskimi nameni obeh skupin je spojenih mnogo drugih vprašanj, ki segajo tako globoko v interese narodov, tudi v interese ljudskih mas, da je vendar razumljivo, kako je mogla iz te vojne kraljev in cesarjev, iz vojne kapitalističnih skupin deloma postati tudi vojna narodov. Ta veličanska tragična prikazen se ne pojasi enostavno, če se pravi, da so množice izgubile pamet. Velike mase so bile sploh še nezavedne, kajti sicer ne bi mogla biti reakcija še v vseh deželah močnejša od naprednosti. Zavedni so pa bili postavljani pred strašno dilemo: Ali mirno dovoliti, da zmaga brez odpora tista sila, ki se naslanja na največjo nezavednost, ki bo torej lahko zmago najbolj zlorabljala, ali pa se postaviti v bran proti tej preteči reakciji, dasi je to vojna vladajočih, pa ne vojna revolucije.

Da so se v priroči te usodopolne dileme zgodile tudi obžalovanja vredne napake, včasih tudi pravi grehi, je žalostno, ali človeško razumljivo. Le krščanski Bog je nezmotljiv, pa še on je delal napake, ki jih je pozneje sam obžaloval, kaznoval pravičnó in krivične enake, se strastno maščeval in dopuščal take grozote, kakršna je baš sedanja vojna.

TEKMA.

S stališča kapitalistične politike je ravnanje Nemčije popolnoma razumljivo. Iz agrarno feudalnih malih dežel se je Nemčija že dolgo razvijala v moderno kapitalističnoindustrijsko državo. Ta razvoj je zlasti pospešil njen uspeh v francosko-pruski vojni leta 1870—71. Prinesel ji je politično edinstvo in s tem odpravil meje, ki so ovirale gospodarstvo v velikem slogu; padle so zapreke, ki so bile dotlej na poti emotni kapitalistični politiki in nagli koncentraciji kapitala. Vojna odškodnina, ki jo je morala plačati Francija, je prinesla v deželo ogromne svote, zahtevajoče investiranja.

Nemčija je dobila hitro se razvijajočo industrijo in svetovno trgovino. Postala je kolonijalna država in si zagotovila vsakovrstne surovine v svoji lastni oblasti, trge za svoje produkte je pa neprenehoma razširjala, tako da je začela očitno konkurirati z Anglijo.

Ali Anglija je bila prva gospodinja svetovne trgovine in je z največjo ljubosumnostjo opazovala razvoj svoje tekmovalke. Kaj pomenijo za njo vse prekomorske posesti, ako ji kdo drugi ugrabi prilike za dobiček? Ako se Nemčija dovolj razširi in utrdi svojo moč v Afriki in Aziji, postane lahko nevarna njenemu svetovnemu gospodarstvu. Vprašanje nastane, komu pripade glavna trgovina na daljnem vzhodu; vprašanje nastane celo, kako dolgo bo Indija angleška in Egipt v angleški oblasti.

Orožje prekomorske trgovine je mornarica. V pomorskem oboroževanju se je najbolj izražalo tekmovanje Anglije in Nemčije. Ta je hotela prvo dobiti, ona se ni dala vjeti. Bojne ladje so se gradile kakor za stavo. Morski velikani so razli in razli. Tehnika je morala neprenehoma izmišljati nova ofenzivna in defenzivna sredstva. Naposled je postala ta tekma tako histerična, da je že iz nje zijala akutna nevarnost vojne. (Konec na 8. strani).

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 1098 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.
 PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
 TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
 POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrih, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
 BLAGAJNIK: Josip Zele, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
 POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovič, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
 2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
 3. nadzornik: Jakob Kocjan, 1400 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
 2. porotnik: Frank Bavdek,
 3. porotnik: Anton Welly, box 44, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Frank Škufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa.
 Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
 Franc Kos, Conemaugh, Pa.
 Mihael Flek, R. F. D. 4, b. 143-a, Johnstown, Pa.
 Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
 Ivan Hribar, Johnstown, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradne Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Členjena društva, osiroma njih uradniki, so uljudno prošni, pošiljati vse doiske naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja edino potom Poštinih, Expressih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov na naslov Blas Novak, S. D. P. Z. & Conemaugh Deposit Bank v Conemaugh, Pa.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

PRVA SEJA GL. ODBORA S. D. P. Z. po 4. redni konvenciji dne 7. julija 1916.

Navzoči stari glavni odbor:

Predsednik, Frank Pavlovič, podpreds. Josip Zorko, tajnik Blas Novak, zapisnikar Ivan Prostor, blagajnik Josip Zele, zaupnik Andrej Vidrih.

Nadzorniki:

Viljem Sitter, Nikolaj Povše.

Novi glavni odborniki:

Predsednik Ivan Prostor, podpreds. Josip Zorko, tajnik Blas Novak, zapisnikar Andrej Vidrih, blagajnik Josip Zele, pom. blag. Frank Pavlovič.

Nadzorniki:

Ivan Kaker, 1. nadz., Nikolaj Povše, 2. nadz. (3. nadzornik Jakob Kocjan se ni udeležil revizije).

Porotniki:

Anton Lavrič, 1. porotnik, Frank Bavdek, 2. porotnik, Anton Welley, 3. porotnik.

Pomožni odbor:

Frank Škufca od dr. št. 1. (ni navzoč), Ivan Jager, od dr. št. 2., Frank Kos, od dr. št. 3., Mihael Flek, od dr. št. 9., Jakob Rupert, od dr. št. 36. (ni navzoč), Ivan Hribar, od dr. št. 45. (ni navzoč).

Preds. Frank Pavlovič otvori sejo ob 8. zjutraj, pozdravi navzoče stare in nove glavne odbornike ter po kratkem nagovoru k vztrajnemu delu prepušči svoje mesto svojemu nasledniku br. Ivanu Prostorju, ki nato zasede svoje mesto, povdarjajoč, da bo točno in vestno izvrševal vsigdar dane mu dolžnosti ter prosil navzoče gl. odbornike, da naj mu vedno stojijo ob strani v delu za korist S. D. P. Z.

Br. preds. opozori navzoče, da 2. nadzornik br. Frank Tomažič ni izvrševal svoje dolžnosti kot tak, ker se ni udeleževal revizij, zlasti v zadnjem času pred konvencijo je bil nadzorni odbor nujno potreben, vsled tega se tako brezbriznost obsoja.

Sledi čitanje zapisnika seje glav. odbora z dne 20. marca 1916. ki se sprejme kot čitan; medtem se seje udeležil br. Frank Bavdek, ki vsled bolezni opraviči svojo zamudo.

Na vrsto pride zadeva navzočega sobr. Geo. Kosabera, člana dr. št. 4. Za tega člana je bil sklep konvencije, da se mu izplača \$200.00 odpravnine, ter da prestane biti član zveze; omenjeni je prejel že svojo bolniško podporo za to bolezen, ker se pa poškodba nanaša le na desno nogo in lakta, vsled katere ne bode noben zmožen za težja dela, prosi, da naj se mu izplača za poškodbo \$250.00, katere vsota naj se mu odšteje iz njegove usmrtnine, obenem se zaveže, da ne bo zahteval nikake bol. podp., ako bi kaka bolezen izvirala iz poškodovanega dela telesa, in da hoče ostati član zveze nadalje. Glavni odbor mu je to odobril, obenem sklep konvencije zavrgel, ker je bila gl. odboru dana naloga, da se nadalje pogaja z bolnikom, ako se prepriča, da bolnik lahko še nadalje ostane član zveze.

Zadeva sobr. Ferdinand Horvata, člana dr. št. 9., ki je osebnost navzoč, se reši po pravih. Omenjenemu je odtgalo po delu na roki tri prste in pol dlani, na roki sta mu ostala dva prsta, ki pa sta tudi toliko poškodovana, da ne bosta nikdar več za rabo. Vsi navzoči se prepričajo o resničnosti. Izplača se mu \$200.00 za poškodbo, kar se mu pa odšteje od njegove usmrtnine.

Zadeva Mihaela Vrčka, člana dr. št. 41. Omenjenemu je umrl otrok, katerega je bil dal zavarovati v otroškem oddelku pri S. D. P. Z. Iz tozadnjih listin je razvidno, da je otrok

Cenjeni.

Na seji gl. odbora S. N. P. J. dne 12. junija, na kateri je bil navzoč tudi brat Frank Černe, član našega odbora, se je bolj natančno govorilo v prid združenju.

Kolikor smo spredvideli, ni konvencija S. D. P. Z. imela koga od naše jednote, da bi bil zanesljivo razločil pogoje naše Jednote in pojasnil tiste zapreke, ki nas največ še zadržujejo za združenje, katero si članstvo predstavlja različno, in radi tega ni mogla naša konvencija veliko sklepati glede združitve, in je pooblastila tozadevni odbor, da na to deluje.

Vašemu odboru si usojamo pojasniti, da naš odbor je sklenil dati sledeče pogoje.

1.) Vaša Organizacija naj pusti preračunati svoje premoženje oziroma certifikate po aktuarju, ki je tako delo dovršil pri S. N. P. J. in skribi naj, da bo postala solventna. Actuar mora preračunati prvo vaše premoženje Asseta to liabilities in če pronaide, da vaša organizacija nima 100%, naj preračuna, koliko bo treba vsakega člana smatrati starejšega kakor je v resnici in po kateri starosti bode plačeval asecment, da bode pokrit primanjkljaj.

2.) S. N. P. J. Vas sprejme takoj z vsemi dolžnostmi in pravicami, kakor hitro dobimo poročilo, da je vaša organizacija po proračunu actuarja solventna in izkazuje 100% takozvanih asseta to liabilities, in če vaše članstvo sprejme pravila S. N. P. J.; radi tega je potrebno glasovanje, da to članstvo formalno potrdi.

3.) S. N. P. J. na vaše članstvo apelira, da naj pusti idejo, da bi se poleg naših štirih razredov upeljivali še kak drugi razredi, to pa zato, ker kdor je sedaj pri Vas zavarovan za \$250.00 posmrtnine, naj se zavaruje pri jednoti za \$150.00 ali pa za \$600.00 kdor pa je član Jednote zavarovan za \$600.00 in obenem član zveze zavarovan za \$500.00, se na njega apelira da vstopi v razred za \$1000.00, član ki je zavarovan pri jednoti sedaj za \$1000.00 in pri zvezi za \$500.00, sme vstopiti pri jednoti v razred za \$1500.00, kdor pa je pri zvezi zavarovan za \$500.00 in pri jednoti za \$1500.00 bo moral ostati zavarovan za \$1500.00.

Odbor priporoča da ostane pri štirih razredih tudi radi tega, da se znižajo upravni stroški, zdravniška preiskava kakor hitro je zveza solventna, popolnoma odpade, potrebna pa bo, če kdo želi zavarovati se za več kot je zavarovan pri obeh organizacijah.

4.) Članstvo ne bo rabilo takoj v žep poseči in plačati primanjkljaj v zvezino blagajno, za slučaj, da actuar pronaide deficit, pač pa bo smatrano po proračunu actuarja toliko let starejši, in na ta način bode pokrit deficit v dolgih letih.

5.) S. N. P. J. je solventna in ima kakor bode spredvideli iz glasila še več kot zahteva zakon, in sicer 101/96, toda od vaše organizacije se zahteva le 100%.

6.) Kakor hitro vaša organizacija da preračunati svoje premoženje in uredi vse svoje zadeve in kakor hitro bo urad dogotovljen, naj odbor za združenje skribi, da bo urad S. D. P. Z. premeščen v Chicago, kjer se bodo sistematično urejevale notranje zadeve organizacij.

To so sicer le provizorični pogoji, treba pa bo poznati sestavi bolj natančne pogoje, kateri bodejo morali biti sprejeti od obeh organizacij.

Za slučaj, da zahtevate še kakih informacij od naše jednote, smo Vam vedno na razpolago, in ravno tako se Vam mi priporočamo, da bi nam Vaš odbor šel na roke in dal vse potrebne informacije, kajti le na ta način je mogoče, da pridemo kdaj do cilja.

Za Slovensko Narodno Podporno Jednoto

John Verderbar, M. P.

Brat Sitter poroča, da actuarja do sedaj še ni pozval, ker je čakal današnje seje, ki naj določi, katerega naj pozove, ali tistega, ki ga priporoča odbor S. N. P. J., ali tistega, ki se je že z njim pogodilo.

Predlog je soglasno sprejet za združenje.

Preide se k razmotrivanju pogojev gl. odbora S. N. P. J. za združitve, v katerih vidi gl. odbor S. D. P. Z. zelo velike zapreke ravno glede usmrtninskih razredov, ker bi bilo pač težko prisiliti članstvo, da svojo usmrtnino zviša, ker lahko se dogodi, da bi bil član nekoliko bolhen, tedaj bi bil odklonjen od zdravnika, če težje bi članstvo popustilo svojo posmrtnino v nižjo vsoto, kar je skoro izključeno, pač pa ako S. N. P. J. uvede še razrede, ki jih ima S. D. P. Z. kar po mnenju gl. odbora ne bi prizadevalo posebnih potežkoč; s tem bi bila zapreka odstranjena in združitve bi bila s tem zelo pospešena.

V slučaju, da se ne bi uveljavili razredi pri S. N. P. J. tedaj naj bi se ukrenilo le toliko o priliki združenja, da naj bi ostalo članstvo S. D. P. Z. zavarovano pri S. N. P. J. tako kot je bilo pri S. D. P. Z. tudi nadalje. Zato gl. odbor S. D. P. Z. apelira na gl. odbor S. N. P. J. kakor tudi na članstvo obeh organizacij, da se skupno zavzamejo ter podpirajo to idejo, da se bo združitve čim prej izvršila.

Br. Bavdek predlaga, da kadar se preračunanje po actuarju izvrši, ter da bi organizacija ne bila solventna, tedaj naj se razpisuje po starosti povisek asesmenta toliko časa, da posta-

ne zveza solventna. Ta predlog se soglasno sprejme.

Predlog, da se Zveza toliko časa ne združi s S. N. P. J. dokler ne postane solventna, se soglasno sprejme.

Br. Prostor poroča, da je bilo več prosilcev za vstop v zvezo odklonjenih, to pa zato, ker niso imeli pri rokah nikakih izkazil starosti; da se pa temu odpomore naj bi se nekaj ukrenilo, ker v sedanjem času je težko dobiti enake listine iz starega kraja.

Br. Vidrih predlaga, da se vsak, ki je prekoračil 40. leto starosti, lahko izkaže pri vstopu v zvezo z zaprišeno izjavo, ter v bližnji bodočnosti še s kako drugo listino, v slučaju pa da izjava ne odgovarja resnici, tedaj se s takim članom postopa po pravih. Predlog sprejet.

Brat Kaker pojasnjuje, da je neki Tomaž Stepič napadal zvezo z obrekovanjem na socialističnem kongresu, ki se je vršil dne 4. jul. v Chicagu, češ da S. D. P. Z. noče sprejemati ljudi v zvezo, ki so soc. mišljenja. Gl. urad to odločno zanika, ker iz tozadnjih listin je razvidno, da je bil omenjeni odklonjen od vrh. zdravnika, ne pa od dotičnega društva ali po celo od zveze.

Br. tajnik poroča, da je najel nove prostore za gl. urad; s sporazumom še nekaterih gl. odbornikov, ki bodo odgovarjali svojim potrebam in konvencnemu sklepu; obenem prosi, da bi se mu nastavil pomočnik v gl. uradu vsled obilnega posla in nerednosti, ki mu je zapustil prejšnji gl. tajnik. Prošnja se mu zavrne, ker gl. odbor nikakor ne more dovoliti, ker bi bilo proti konvencnemu sklepu.

Predlog, da se nadalje vrši pregledovanje knjig v gl. uradu vsakih šest mesecev, to pa zato, da se zvezi prihrani nekoliko stroškov, se sprejme.

Br. Sitter poroča, da je pomanjkljivo v konvencnem zapisniku glede bolnikov; isto se ima glasi: "Bolnik je opravičen do bol. podpore z istim dnevom, ko se prijavi bolnega; odpade pa dan, ko se prijavi zdravega; prijave bolnih se smatrajo vedno le zadnje; to naj vzamejo na znanje zlasti društveni tajniki.

Br. Sitter prečita sestavo pravil (spremembe in dodatki) sprejeti na zadnji konvenciji S. D. P. Z. kateri se

odobra. Br. Weley protestira proti zapisniku konvencije, češ da ni br. Kaker kot konv. zapisnikar izvršil svoje dolžnosti; dal je priobčiti imena predlagateljev predlogov, med tem ko je pa konvencija sklenila, da se imena ne priobčijo. Br. preds. vpraša br. Kakerja, čemu da se ni držal sklepa, ter ga pozivlja, da naj se opraviči glede tega nedostataka. Br. Kaker pri-pozna, da ni ravnal pravilno, opravičuje pa se, da je bil takrat zelo zaposlen, kakor tudi radi bolezni, vsled tega ni imel časa zapisnik še enkrat prepisavati, nakar je bil originalni zapisnik poslal v tisk.

Br. Sitter predloži ponudbe tiskarn za tisk pravi; ponudba Narodne tiskarne v Chicagu je najnižja, namreč \$40.00 za 3500 iztisov, vsled tega, ker je cena zelo ugodna, se ta račun takoj odobri.

Seje se udeleži sobr. Frank Dremelj. Kot preds. Penz. družbe pozdravi navzoče, ter poroča, da se je penz. družba že primeroma dobro pripravila za združitve s S. D. P. Z. edini zadržek je še par slučajev, namreč člani, ki so bili člani S. D. P. Z., ki so pa prešli od nje odpravnino, ostali so pa člani nadalje pri penzijski družbi. Slednje se mu pojasni, da je ta zadeva že jasna, ker članstvo penz. družbe bo sprejeto z istimi pravicami kot jih imajo pri penz. družbi, izvzeta je seveda penzija.

Br. Sitter prečita račune, kar je nadz. odbor pronašel od 1. maja do 1. jul.

Dohodkov in ostale gotovine je \$49,078.66.

Izdatkov \$12,700.52.

Obenem poroča, da je ves denarni promet med društvi in jednoto bil pregledan do današnjega dneva, do je do 7. jul. 1916.

(Natančnejši račun izide v zvezim-nem glasilu Proletarcu).

Preide se k zadevi bivšega tajnika Louis Bavdeka odnosno njegovega primanjkljaja pri zvezi. K temu poročata br. Sitter in Pavlovič, ter povdarjata da je stvar za organizacijo ugodna, ker bode morala družba, ki je za njega varščino postavila, primanjkljaj pokriti.

Preds. zaključijo sejo ob 4. popoldne. Andrej Vidrih, zapisnikar.

Mesečno poročilo S. D. P. Z.

za mesec junij 1916.

o finančnem poslovanju med glavnim uradom in krajevnimi društvi.

št. društva	Društvo vplačalo	Društvo izplačalo	Društva več vplačala	Društvo več izplačalo
1.	\$ 152.40	\$ 125.00	\$ 27.40	
2.	88.20	45.00	43.20	
3.	92.59	12.00	80.59	
4.	105.38	71.00	34.38	
5.	105.86	168.00		\$ 62.14
6.	13.45		13.45	
7.	80.62	80.00	.62	
8.	23.26	91.00		67.74
9.	74.95	10.00	64.95	
10.	100.50	26.00	74.50	
11.	126.84	103.00	23.84	
12.	114.71	70.00	44.71	
13.	49.54	114.03	64.49	
14.	57.60	60.00		2.40
15.	55.69	22.00	33.69	
16.	29.71	51.00		21.29
17.	48.74	52.00		3.26
18.	9.97		9.97	
19.	19.73	14.00	5.73	
20.	34.73	22.00	12.73	
21.	31.20		31.20	
22.	85.00	76.00	9.00	
23.	222.52	149.80	72.72	
24.	37.57	14.00	23.57	
25.	113.92	194.00		80.08
26.	92.57		92.57	
27.	49.75		49.75	
28.	48.45	36.00	12.45	
29.	70.97		70.97	
30.	77.39	123.00		45.61
31.	18.81	8.00	10.81	
32.	65.69	62.00	3.69	
33.	57.84		57.85	
34.	114.85	94.00	20.85	
35.	79.20	12.00	67.20	
36.	68.00	9.00	59.00	
37.	74.35	147.00		72.65
38.				
39.	67.91	42.00	25.91	
40.	124.10	466.50		342.40
41.	80.43	32.00	48.43	
42.	20.19		20.19	
43.	6.85	24.00		17.15
44.	39.94	101.00		61.06
45.	12.73		12.73	
46.	37.63		37.63	
47.	75.02		75.02	
48.	91.78	26.00	65.78	
49.	84.25	82.00	2.25	
50.	112.06	106.00	6.06	
51.	12.07		12.07	
52.				
53.	20.07	8.00	12.07	
54.	23.57	13.00	10.57	
55.	17.07	41.00	76.07	
56.	34.11	8.00	26.11	
57.	32.24	17.00	15.24	
58.	114.36	60.00	54.36	
59.	94.24	28.00	66.24	
60.	48.95		48.95	
61.	102.67	93.00	9.67	
62.	19.76	50.00		30.24
63.	59.60	14.00	45.60	
64.		9.00		9.00
65.	1.00		1.00	
66.	55.52	36.00	19.52	
67.	44.06	132.00		87.94
68.	50.10		50.10	
69.	54.86	54.00	.86	
70.	43.87	31.00	12.87	
71.	48.84	20.00	28.84	
72.	53.17	35.00	18.17	
73.	37.63	41.00		3.37
74.	33.22		33.22	
75.	25.61		25.61	
76.	22.21		22.21	
77.	12.49	23.00		10.51
78.	70.84		70.84	
79.	10.96		10.96	
80.	29.44		29.44	
81.				
Skupaj	\$4,717.98	\$3,653.33	\$2,055.98	\$981.33

BLAZ NOVAK,
tajnik S. D. P. Z.

Rabljevo delo.

Smrt je žanjica vojne. To daje vojni njen tragični značaj. Vojna se lahko obsoja, vojna se s tega ali onega stališča lahko smatra včasih za neizogibno; v vsakem slučaju je smrt na bojišču njena naravna posledica. In da je žetev bele žene sedaj tako obilna, kakor še nikdar ne, je razun obširnosti klanja se naravna posledica silnega tehničnega razvoja, ki je omogočil bojna sredstva, kakršnih niso mogli v preteklih dobah ustvarjati niti bogovi.

Ali veliko bolj žalostno in obenem razburljivo je krvnikovo delo, ki izvršuje v vojni dobi pretresljivejšo grozo nego možnarji, topovi in strojne puške. Strašno so žrtve, ki padajo na bojiščih; strašno je, da padajo za tuje interese, večinoma za interese svojih zatiralecev in pravih sovražnikov; ali kdor je šel v boj, ve, na kaj mora biti pripravljen; če se vrne živ, je skoraj tako, kakor da je proti pričakovanju še enkrat obil življenje. Marsikdo najde utroho v tem, da drži sam orožje v roki in da raznaša enako smrt, kakršna preži nanj. Vrhutega je večina v boju napol ali pa popolnoma blazna, pijana od napojev, od krvi, od prebitega trpljenja, od strasti.

Vse to ne opravičuje organiziranega človeškega klanja in mu ne jemlje surovosti, bestialnosti in suženjskega značaja. Ali vse to vendar karakterizira razliko med smrto od šrapnela in smrto od rabljeve roke.

Znani dunajski list "Neues Wiener Tagblatt" poroča:

"V prvih 14 mesecih vojne je bilo v Avstro-Ogrski zaradi veleizdajstva in drugih političnih prestopkov obesenih oziroma ustreljenih 4373 oseb in sicer: na Češkem 720 oseb; na Moravskem 3346; v Bosni in Hercegovini 900; v Galiciji 486; v Bukovini 320; na Hrvaškem in Slavoniji 513; v slovenskih kronovinah

Mnogo tisoč jih je bilo zaradi enakih zločinov "v milejši obliki" obsojenih v ječo. Cela armada jih je.

Koliko stotisoč jih mora biti, ki so sicer znali molčati, ki pa mislijo enako kakor oni 4373? Zakaj kjer jih je tako število, se ne more reči, da so to izjeme. Oni so mogli izražati le misljenje mnogih, ki so znali biti previdnejši.

In logično nastane vprašanje: Na sestoji li na ta način večina avstrijskega prebivalstva sploh iz veleizdajalcev, to se pravi iz ljudi, ki preklinjajo vojno, tisto politiko, tiste razmere, ki so o povzročile, in hrepene po drugačnih razmerah?

Avstrijska vlada je dovolila, da se je objavilo število žrtev njenih rabljev. Avstrijska cenzura bi bila zaplenila objavo, če je ne bi bila sama želela. Kakšen je bil pri tem njen namen? Ne vemo. To pa vemo, da je Avstrija s to krvavo številko nehotno priznala, da je izgubila pravico do obstanka. Za državo, katero izdaja skoraj vsak njen državljani, ni prostora na zemljevidu.

Stranka

TAJNIKOM JUGOSL. SOCIAL. KLUBOV NA ZNANJE.

V kratkem dobi klubi glasovnice za glasovanje o strankini platformi in programu in za glasovanje o odpoklicu sodr. Bergerja kot člana eksekutive.

Tajniki naj vrnejo glasovnice v kraj, odkoder so bile poslani, v času, ki je naznačen na glasovnici. Na glavni stan ni pošiljati glasovnic.

Tajništvo J. S. Z.

Važno za jugosl. socialistične klube v državi Ohio.

Klubi v državi Ohio, ki še nimajo charterja, naj to takoj naznanijo tajništvu zveze, da jim ga izposluje. Charter mora biti izdan po okrajni ali okrožni — v drugem slučaju po državni organizaciji. Kjer ne obstoji okrajna ali okrožna (County) organizacija, izdaje charter klubom državnih organizacij. Kolikor je znano tajništvu, nekateri klubi še nimajo Charterja, zato je potrebno, da se store koraki, da ga dobijo. Gl. tajnik bo to izvršil, čim dobi od dotičnih klubov obvestilo.

Tajništvo J. S. Z.

Tajnikom J. S. Z. na znanje.

Ker je v nekaterih državah že v praksi, da dajejo naši klubi pristopnice ne le zvezi, ampak tudi County organizaciji — to je na pr. v državi Illinois in Ohio — je prišel gl. odbor J. S. Z. do zaključka, da se pristopnice v bodoče ne pošiljajo več zveznemu tajništvu, ampak ostanejo v varstvu kluba, kamor član spada.

Zveza izdaja sicer tudi v bodoče pristopnice in jih na zahtevo pošilja klubom, kakor doslej; sprememba je torej le v tem, da hrani pristopnice, potem ko jo kandidat podpiše, klub in ne tajništvo zveze. Kadar se ustanavlja nov klub, je pa naravno treba poslati gl. tajniku imena novopristopivših članov na posebni listini da more na podlagi dotičnih imen

zahtevati od državnih organizacij charter.

Tajniki so prošni, naj vzamejo to na znanje in se v tem smislu v bodoče ravnaajo.

Tajništvo J. S. Z.

Chicago, Ill.

Članom Socialističnega kluba št. 1. J. S. Z. se tem potom naznanja, da bo skupna konferenca vseh soc. klubov JSZ. Dne 5. avgusta pri Radniški Straži na 1944 So. Racine Ave. Konferenca bo zelo važna zaradi akcije graditve skupnega "Doma", zato se pričakuje, da se vsi do zadnjega udeležite te skupne konference.

F. Godina, taj.

ZAPIENIK

konference J. S. Klubov v Crawford County, dne 23. julija 1916 v Franklin, Kans.

Konferenca otvori sodr. Goršek. Za predsednika je izvoljen sodr. Markovich, za podpr. sodr. Sklabba.

Zapisnik zadnje konference je čitan in sprejet.

Poročilo tajnikov krajevnih klubov se sprejme.

Za konferenčnega knjižničarja je izvoljen potom splošnega glasovanja sodr. Wegel.

Sodr. John Lekše poroča o poteku kongresa J. S. Z. Nadalje v daljšem govoru omenja pomen letošnje volilne kampanje.

Suspendira se sklep zadnje konference glede varšine konferenčnega knjižničarja. Sklene se pa, da se knjige zavarujejo zoper nevarnost ognja; za koliko svoto, določijo gospodarski odbor.

Prihodnja konferenca se vrši na Yale, Kans., dne 27. avg. 1916.

Chas. Jane, zapisnikar.

Conemaugh, Pa.

Slovenski socialistični klubi iz Cambria County, Pa., prirede v nedeljo, 13. avgusta t. l. skupen piknik na Park Hill. Odbor je poskrbel za raznovrsten spored. Govoril bo na pikniku sodrug Etbin Kristan iz Chicago. Razum tega bodo na sporedu deklaracije, godba itd. Pričakovati je torej obilne udeležbe od delavstva iz okraja.

Odbor.

Detroit, Mich.

Vsi sodrugi, člani soc. kluba št. 114 se vabijo, da se gotovo v polnem številu udeležijo klubove seje dne 6. avgusta dopoldan v Delavskem domu, 387 Ferry Ave.

Klubove seje se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu in sicer dopoldan v Delavskem domu, 387 Ferry Ave.

S socialističnim pozdravom

Jožka Oven, tajnik.

Ako želiš čitati najnovejši in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

Johnstown, Pa.

Cenjeni sodrug urednik! Delavske razmere v našem mestu so povoljne. (Seveda za kapitaliste — mislim). Resnica je, da je dela več kot preveč. Toda pri vseh "prosperiteti" si navaden delavec zasluži komaj za borno življenje.

Naš socialistični klub št. 65 napreduje, tako kakor smo pričakovali. Takoj pri obnovitvi so mu nekateri prerokovali smrt. In vendar še živi. Kajti vodstvo kluba je danes v drugih rokah, kot je bilo doslej. Člani kluba (brez male izjeme) smo se zakleli, da ne sme propasti, dokler se mi ne premufamo na oni svet.

Umestno se mi vidi priporočiti disciplino pri klubu. Ne komando. Ampak pravila. Ravnamo se po pravilih, in napredek je klubu zagotovljen.

Kot je že znano iz Proletarca, bo 13. avg. letos v Park Hill javen delavski shod. Poudarjam še enkrat, da delavski! Dolžnost vsakega delavca je, da pride na shod, ne glede na politično prepričanje. Svoboda govora bo vsakemu zagotovljena, kdor bo hotel govoriti stvarno. Posebno priporočam našim protnikom socializma, da se udeležijo shoda ter povedo svoje mnenje.

Slišal sem že tovariša delavca, ko je rekel: Mene že ne bo na shod, zato ker se bode vršil tam doli. Jaz pa pravim: proč z lokalnim patriotizmom. Zastopniki klubov so se izrazili vsi brez izjeme. Naj se vrši že kjerkoli hoče, glavno je, da se vrši.

Napovedani shod se vrši v Park Hill, drugi naj se vrši na Dunlo, ali na Franklinu. Kdor se v resnici želi seznaniti z delavskimi vprašanji, se ne bo oziral na to, kje se vrši.

13. avgust bo zgodovinskega pomena za Slovence v Cambria County.

Sodrugom priporočam, pojdmoo na agitacijo, da bo udeležba čim večja.

Proletarski pozdrav slovenskim trpinom po širni Ameriki.

Heretik.

DOPISI.

Glencoe, O.

Na jugoslovanskem socialističnem kongresu v Chicagu so nam nekateri hrvaški sodrugi očitali, da smo se premalo brigali za Proletarca in da smo ustanovili "Prosveto" kot dnevnik. Dejali so nam, da naj bi bili rajši iz "Proletarca" napravili dnevnik.

Nimam namena, da bi zanašal prepričanje v našo zvezo, pač pa bi rad, da bi se razumeli. Jaz bi se prvi strinjal z željo, da postane "Proletarec" dnevnik. Ali s svojo željo ne dosežem tega. Poznati je treba razmere, in zdi se mi, da jih jaz med slovenskim narodom v Ameriki precej poznam; od hrvaških sodrugov pa ne moremo niti zahtevati, da bi jih natančno poznali.

Kdor je dlje časa zasledoval razvoj med ameriški Slovence, je moral vedeti, da ni moglo priti drugače, kakor je prišlo.

Ustanoviti dnevnik ni lahka reč; socialisti nimamo toliko kapitala, da bi ga mogli ustanoviti in potem tudi brez obzira na izgube izdajati tako dolgo, da bi se dovolj razširil in potem izplačeval. Želja po dnevniku je pa bila med vsemi napredno mislečimi Slovence; sklep zadnje konvencije S. N. P. J. in splošno glasovanje njenega članstva dokazuje to. "Prosveta" je pričela izhajati, ker je članstvo tako sklenilo.

Vprašanje je sedaj le to, če naj opustimo "Proletarca", ko imamo "Prosveto". Med sodrugi mislim, da ne bo nobenega, ki bi hotel kaj takega. Po mojem mnenju ne more noben slovenski socialist izhajati brez "Proletarca"; med sodrugi ne more in ne sme "Prosveta" prav nič škodovati "Proletarcu".

Oba lista ne le da lahko izhajata eden poleg drugega, ampak se takorekoč izpopolnjujeta. Oba lista sta lahko pisana v socialističnem duhu, pa vendar ne bosta enaka.

"Prosveta" je glasilo S. N. P. Jednote. V kakšnem smislu mora biti pisana, pove resolucija z milwaukee konvencije o razrednem boju. Kakor je Glasilo pisalo v socialističnem duhu, bo pisala tudi "Prosveta"; ampak ona ne more biti glasilo socialistične zveze in uradni organ socializma. To je in mora biti "Proletarec".

Od "Prosvete" pričakujemo v prvi vrsti, da nam nadomesti kapitalistične dnevnike, na katere je bil doslej navezan, kdor je hotel čitati dnevne vesti. "Prosveta" nam vsak dan pove, kaj se godi po svetu. Tako nam to pove, da niso njena poročila kapitalistično pobarvana.

"Proletarec" ima drugačno nalogo. Dnevne novice ne spadajo v njegovo okrožje. Za to nima dovolj prostora, in tekem tedna niso novice sploh več novice. Od tednika, posebno še od socialističnega tednika, ne bomo pričakovali, da napolni svoje strani z vestmi. To je dnevnikova naloga. "Proletarec" mora biti učitelj socializma. Prinašati nam mora čarke in kritiko. Z dnevnimi dogodki naj se bavi le toliko, kolikor je treba, da se v njih zreli socialistično misljenje. Razlaganje, komentarji, navodilo, kako naj se gleda na različne dogodke — to pričakujemo od "Proletarca".

Dnevnik nam je bil potreben. Ravno tako nam je potreben socialističen tednik. Oba lista hočemo imeti.

Res da je prišel "Proletarec" finančno v težaven položaj, ko je začela izhajati "Prosveta". Ali tako ne sme ostati. "Prosveta" ne sme "Proletarcu" nič škodovati. To je naša naloga. Sedaj se moramo še bolj lotiti agitacije za "Proletarca" in ne smemo prenehati, dokler ne bo zahajal v vsako slovensko hišo. Na delavce apelirani, naj sežejo po listu, ki je najboljši učitelj delavstva in zagovornik njegovih pravic. Na sovražite zastopnika, če pride k vam, ko ima itak težavno nalogo!

Sedaj mora "Proletarec" skrbeti za svoj obstanek in se boriti zanj. Če mu pa pomnožimo število naročnikov, se sčasoma lahko poveča in nam bo prinašal še več gradiva kakor sedaj. Od naročnikov je največ odvisno, kakšen je list.

Nadalje upozorjam, da priredi tukajšnje društvo S. N. P. J. dne 4. septembra (Labor Day) slavnost svojega desetletnega obstanka in da nastopi sodrug E. Kristan kot glavni govornik. To priliko bi klubi in društva v vzhodnem Ohio lahko porabili, da prirede tudi zase shode. Doslej so se oglašili sodrugi iz Bellaire, O., da bi prerediti shod v Bellwood, kjer živi čez tisoč Hrvatov. Tam bi govoril sodrug Kristan 7. septembra. Po mojem bi bili shodi lahko tudi v Whelling Creek, Bridgeport, Belmont, Barberton. Sodrugi, ki bi to želeli, naj se oglasijo pri podpisnem.

S soc. pozdravom

Ignac Zlemberger,

Glencoe, O., Box 12.

Konec vojne.

Vojna in praznovanje je nelodljivo. Tako vse mrgoli prerokovanj o koncu vojne. Ampak na francoskem je nekdo to "znanstveno", matematično dognal. In sicer:

Avstrijski cesar je bil rojen l. 1830, zavlada je l. 1848, star je 86 let, vlada pa 68. leto; ako te številke seštejemo, dobimo število 3,832.

Nemški cesar je bil rojen leta 1859, zavlada je l. 1888, star je 57 let, na prestolu je pa 28 let; ako seštejemo te številke, dobimo 3,832; torej isto število.

Ako to število razdelimo z 2, dobimo 1916; ako seštejemo prvi dve številki od števila 1916, dobimo 10; in ako seštejemo zadnji dve številki, dobimo 7.

Mir pridete torej 10.7.1916, to je 7. oktobra 1916.

Človek in vročina.

Svoječasno so v Parizu napravili z nekim 43letnim Špancem sledeči znanstveni eksperiment: Peč valjaste oblike so štiri ure dolgo kurili. Deset minut po osmih je zlezal Španec, oblečen v rdeče volnene hlače in debelo volneno suknjo, z velikim slannikom na glavi, v peč, ter ostal v njej 14 minut, sedeč na mali klopi. Medtem ko se je poleg njega peklo pišče, je Španec v peč prepeval. Ko je prišel iz peči, je bila njegova žila 134krat v minuti, 62krat več kot prej, ko je zlezal v peč. Nato so peč nanovo zakurili in Španec, ki je bil seveda oblečen v asbestno obleko, je šel vanjo ob tri četrt na devet, pojedel pišče in izpil steklenico vina na zdravje gledalcev. Topot je ostal notri samo sedem minut ob vročini 110 stopinj Reaumurja. Žila mu je bila pri izstopu 176krat v minuti. Kmalu nato je napravil tretji in zadnji poizkus. Potisnili so ga na deski, na kateri so bile sveče, v peč in jo za njim zaprli. Čez pet minut so peč odprli. Sveče so bile raztopljene, a možakar je bil popolnoma zdrav in čil. Samo žila mu je bila 200krat. Planil je v mrzlo kopel in čez tri minute je bil tako dobre volje, kot da bi se nič ne bilo zgodilo. Akoravno se temu poizkusu ne more pripisovati noben splošen pomen, vendar dokazuje, da prenese normalen človek brez škode na zdravje lahko mnogo več vročine, kot se splošno smatra, zlasti če, ako preveliki vročini ni predolgo izpostavljen.

Reklama s plešami.

Pri neki nedavni predstavi v nekem gledališču v Stockholmu je vzbudilo

Nervozni ljudje

nam bodo hvaležni, ako jim naznanimo, da se jim bo zdravje čudovito izboljšalo in živčevje pokrenilo — ako uživajo

SEVERA'S NERVOTON

(Severov Nervoton) takoj na prvi prikaz živčne nepravilne. To zdravilo je bilo že popolnoma preiskušeno ter je izkazalo svojo vrednost pri zdravljenju živčnih nepravil. Donaja hitro olajšbo v slučajih

DUŠEVNE POTRTOSTI, NESPEČNOSTI ALI INSOMNIJE, ŽIVČNE ONEMOGLOSTI, HISTERIJE ALI NERVOZNOSTI.

Cena \$1.00

Pišite po naš cirkular: "SEVEROV NERVOTON. — Kdaj in kako ga rabiti. Razpoložljamo ga zastoj.

Severovi pripravki so napravljeni v lekarnah vseh evropskih držav. Zahtevajte Severova Zdravila. Omenite ime Severa ter se s tem ohranite nadomestitev. Ako ne morete dobiti Severove Pripravke v vaši okolici, naročite jih od nas. Naslovite

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

Izvirno potrdilo

(ORIGINAL RECEIPT)

ki nam ga pošlje poštni urad iz starega kraja, priča vsakemu, da je denar poslan naslovniku, bil izplačan. Potrdilo je podpisano od osebe, ki ste ji poslali denar in ko ga mi dobimo sem, ga hranimo za to, da se lahko vsak pošiljalec sam prepriča o prejemu poslani vsote.

Cene po dnevnem kurzu.

ZA DENAR JAMČIMO V VSAKEM SLUČAJU!

Prebitek in glavica \$669,672.99 Hranilne vloge \$4,687,208.83

Pišite nam v vašem materinskem jeziku na

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS.

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite nam, če dajete:

Maksim Gorki: Mrti, mehka vezba	\$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zaverinik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz čičaških klavnic	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.10
Etbin Kristan: Nevarni socializem	.10
Kdo uničuje proletarijat v našem	.10
Socializem	.10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	.10
Kapitalistični razred	.10
Vojna in socialna demokracija	.15
Prof. Wurmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost	.25
O konsumnih družtvih	.10
Zdravstvena prodajalna ali konsum	.05
Kako je lep vojaški stan. (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopč.)	.10
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10
Francija in drugo	.25

Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.

PROLETAREC,

4008 W. 31st St.,

CHICAGO, ILLINOIS.

Central Hotel

Conemaugh, Pa.

Fred. Mosebarger,

LASTNIK.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E Ohio St., Chicago, Ill.

ROJAKOM NA ZNANJE.

Cenjenim rojakom v Chicagu, Waukeganu, Kenoshi in Milwaukee naznanjam, da sem prevzel dobroznano gostilno Jazbec in Omahne, bivši Martin Potokarjev Place, na 1625 S. Racine Ave., ter se jim priporočam za ožien obisk. Točil bodem najzibornejša pijačca ter vsakemu kar najbolj postrgel.

JOE PITT

Jos. Pungertič ali po domače Skut 1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill. Telephone Canal 3014

pozornost občinstva 12 gospodov v rdečih frakih, ki so sedeli skupaj v prvi vrsti parterja. Akoravno je nosa teh gostov napravljala nenavaden vtisk, je bilo še bolj izredno to, da je imelo vseh 12 velike svetle pleše in da je bila na vsaki pleši naslikana po ena črka. Ljudje so kmalu spoznali, da sestavlja 12 črk na plešah ime znane francoske tovarne likerjev.

Papirnata ladja.

V St. Augustine, Florida, živeči Geo. W. Johnson izdeluje ladjo, ki je že napol dovršena in je vaze na njej izdelano iz samega čišniškega papirja. Ko ladjo dovrši, kar meni, da se zgodi enkrat prihodnjo spomlad, odplove iz St. Augustine in New York po notranjih vodah dežele. Doslej ima 10 debelosti čišniškega papirja stisnjene in urejene za rabo, namerava pa napraviti svojo zgradbo še enkrat takole.

JAKO VAŽNO VTRAŠANJE? "Ali sem že poslal zaostalo naročnino za "Proletarca"?"

Še ne!

Opomba gl. tajnika S. D. P. Z. Odborniki krajevnih društev so naproseni naj pošiljajo mesečno točno v 31. urad — vsaj pred pretekom meseca za isti mesec. Članstvo in društva zahtevajo popolna mesečna poročila v javnosti, kar pa morem vrtili le tedaj, ako točno prejemam assement.

Soc. klubi so pooblašteni

nabirati oglase za

A. D. KOLEDAR ZA LETO 1917

Prošeni so, da se potrudijo pridobiti kolikor mogoče oglasov in jih pošlejo upravnistvu do 31. avgusta. Kasneje poslani oglasi se neupoštevajo. Uprava Koledarja.

Pozor! Pozor! Pozor! Slovenski soc. klubi iz Cambria Coen v, Pa.

priride

v nedeljo, dne 13. avgusta svoj

PIKNIK

na slovenskem prostoru v Park Hill (Johnstown, Pa.)

Na pikniku bo govoril sod. Etbin Kristan iz Chicago. — Deklaracije: sod. F. Kavčič, "Ob zadnji uri". — Sod. M. Gibranj, "Jezuitov sprijeljevalec". — Vstopnina za moške \$1.00, — Delavci, udeležite se piknika! ODBOR.

Konec s 5. strani).

TRGI IN POTA.

Nemčija je razširila svoje kolonije. Njene prilike za povečanje bogastva so se silno pomnožile. Ali doma je čutila neko tesnobo. V francosko-pruski vojni je razširila svoje meje, toda za svetovno gospodarstvo ni imela ta pridobitev velikega pomena. Nekaj družega si je želel nemški kapitalizem.

Svetovna trgovina zahteva morje. Nemčija ga ima, toda zaprto je. In dolga je pot iz njenih pristanišč na svetovne trge. Njene ladje morajo voziti takorekro pod kontrolo Anglije.

Morsko neodvisnost in krajšo pot! To je bilo hrepenenje nemškega kapitalizma. Ali ta cilj ni bil dosegljiv po normalni poti.

Najbližji izhod do odprtega morja bi bil čez Francijo. Najbolj praktična pot za vzhodno trgovino bi bila preko Balkana. To so bile sicer vratolomne ideje, ki se ne bi moge nikdar uresničiti v normalnih razmerah; z vojno bi se pa morda dosegel tudi tak uspeh.

Na Balkan je Avstrija upirala oči. Treba je bilo torej poskrbeti, da postanejo avstrijski cilji nemški cilji. Egejsko morje pod nemško kontrolo spravi lahko vzhod pod nemški vpliv. Nemčija je dosegla zgradbo bagdadske železnice; ta proga je silno povečala pomen Egejskega morja za Nemčijo. Avstrijska balkanska politika je prišla v službo Nemčije, ki je poslej iskala svoje cilje tudi na jugu.

KAJ JE BILO NEIZOGIBNO.

Kar je hotela Nemčija osvajati, je Anglija hotela držati in braniti. Po vsem svetu si je bila tekom časa napravila svoje trgovske in vojaške postojanke. Vse morske poti si je utrdila, da zaščitijo svojo hegemonijo na oceanu in po prekomorskih krajih. Nemške aspiracije so hodile njenim interesom navskriž. Tekma je postajala vse ostrejša, nasprotja vse nevarnejša.

Ko je konflikt z avstrijsko-srbsko vojno dobil krvav značaj, je Nemčija napovedala vojno Rusiji in Franciji. Angliji ne. In vendar je bila vojna tedaj najbolj neizogibna med Nemčijo in Anglijo. Po splošnem položaju je bilo le logično, da je Anglija napovedala vojno Nemčiji.

Da se je klanje pričelo na Balkanu, je dajalo Angliji največjo jasnost. Centralni državi gresta proti Egejskemu morju — to je kazalo smer in namen; to je moralo prepričati Anglijo, da gre za njene svetovne interese, za njeno trgovsko prvenstvo, za njeno morską hegemonijo.

Čim je Avstrija napovedala vojno, je bila neizogibna velika evropska vojna, zlasti pa nemško-angleška vojna.

Bili so tudi drugi interesi vmes. Tudi gospodarski interesi so igrali svojo vlogo. Ali vsi so bili neizogibni v primeru z ogromnim interesnim nasprotjem med Anglijo in Nemčijo; vsi skupaj ne bi bili zadostovali, da se premaga strah pred negotovostjo svetovne vojne in njenih posledic, če ne bi bilo tega nasprotja, za katero ne pozna kapitalistična družba druge rešitve kakor krvavo.

GLASOVANJE O MIRU.

Socialistični list "Volksmacht" v Vratislavi (Breslau) zahteva, kakor javlja poročilo iz Curiha, da naj se da nemškemu ljudstvu s splošnim glasovanjem prilika, da pové svoje mnenje o vojni. Omenjeni list pravi, da ne kaže državni zbor več prave slike resničnega ljudskega mišljenja in zahteva zaradi tega referendum, da se izve, kako narod v resnici misli. Med drugim pravi "Volksmacht":

"Ljudstvu bi se morala dati prilika, da pové, če si želi skorajšnjega miru brez osvojevalnih načrtov, ali pa hoče nadaljevanje vojne, dokler se ti načrti ne zagotove."

To je gotovo pametna ideja. Ali baš zato se ne bo uresničila. Nemški vladi ne gre za to, da bi izvedela, kaj misli ljudstvo, temveč za to, da ljudstvo lepo mirno uboga in nič ne ugovarja. Gotovo ni nemški rajsttag izraz pravega ljudskega mišljenja, ali tega si vlada niti ne želi. I-meti hoče državni zbor, ki jo v vsakem oziru podpira in stori vse to, kar zahteva od njega. S tega stališča je sedanji nemški parlament naravnost idealen, kajti od izbruha vojne ji je dovolil še vse, kar je zahtevala od njega. In edina opozorila, katero ima, je socialistična manjšina. Ta je tudi za mir in bi bila najbrže tudi za ljudsko glasovanje, ampak nanjo se vlada ne bo ozirala. Na Nemškem še ne bo ljudstvo glasovalo o miru in vojni. Za to imajo kajzerja.

PO MIRU HREPENE.

Stotnik v švicarski armadi Herman Akerot je bil pred kratkim v Konstanci na Nemškem in je po svojem povratku v Lausanne pripovedoval sledeče:

"Opazoval sem ginjaivi prizor, ko se je pripeljala dolga vrsta ranjencev od bitke od Sommi. Vstopil sem v neko gostilno, kjer sem govoril z gostilničarjem in z nekaterimi vojaki. Tekom tega razgovora sem se prepiral, da je želja po miru enako razširjena med civilnim prebivalstvom kakor tudi med vojaštvom. Splošno mnenje je to, da je trajala vojna že predolgo, da bi omogočila Nemčiji odločilno zmago. Prej je bilo geslo: "Zmaga za vsako ceno", sedaj pa "Mir za vsako ceno."

"Ne govori se mnogo o narodnem sovraštvu, posebno pa ne med vračajočimi se vojaki. Oni pripovedujejo o svojem lastnem junaštvu; govore pa spoštljivo o svojih nasprotnikih. Nemskim vojakom in civilistom se enako stoji bombastično pisanje velikih časopisov. Splošno se priznava, da je časopisje, ki dobiva svoje informacije le od vojaške stranke, narodno zlo. Le ker imajo vojaške sile vso deželo v oblasti, je mogoče, da se trpe take reči. Državnik, ki bi bil podoben Bismarcku, bi bil našel način, da bi bil hitreje končal vojno, ne da bi bil odvedel vso mladino v klavnico. Toda

MILITARISTIČNA SLAVA.

Sedaj stopa to klanje v interesu kapitalističnih sil v tretje leto. Ravno pred drugo krvavo obletnico se je vojna usoda zasukala. Skoraj dve leti je bila Nemčija s svojim zaveznicami odločilno zmagovita. Nekaj časa je izgledalo, da ne more nobena sila ustaviti njenega osvajačnega pohoda. Še danes se Nemčija z Avstrijo in Bolgarsko lahko pohvala, da stoji njeno vojaštvo na belgijskih, francoskih, poljskih in ruskih tleh, da je vsa Srbija in Črna Gora okupirana, da je skoraj vsa Albanija v njenih rokah.

Ali obrnilo se je vendar toliko, da ni Nemčija več ofenzivna, ampak povsod so centralne sile v defenzivi. Koliko uspeha bodo imele v obrambi, se ne more prerokovati; ali v tisto absolutno zmago, o kateri je ves čas govorila oficijska Nemčija, ni več mogoče verjeti.

Brez obzira na vse vojne namene posameznih dežel je v tem preobratu nekaj zelo koristnega. Porušiti mora namreč vero v absolutno uspešnost in zmagovitost profesionalnega militarizma.

Nikjer ni bil vojaški sistem tako dovršen, vojaška oblast postavljena nad civilno, oborožena sila ločena od prebivalstva in oboževanje militarizma tako intenzivno, kakor na Nemškem. Popolna zmaga Nemčije bi pomenila zmago militarizma in bi bila uvedla in utrčila novo dobo splošnega militarizma po vseh deželah. Vojaško bi se ves svet poprutil; kajti povsod bi obveljal argument: Nemčija je zmagala, ker je bila najboljše pripravljena za vojno, ker je bila militaristična. In povsod bi se sklepalo: Tudi mi se moramo za bodočnost enako pripraviti; tudi mi moramo dovršiti svoj militarizem.

Če ostane Nemčija brez odločilne zmage, se razprši slava militarizma in apostoli vojaškega prusizma, katerih je po vseh deželah dovolj, izgube tla pod nogami.

NALOGA SOCIALIZMA.

V tretje leto stopa vojna. Še se ne ve, kdaj je bo konec; ali enkrat je mora biti. In tedaj pride mir. Važnejše od vseh drugih je vprašanje, kakšen bo ta. Ali prinese narodom trajen počitek, ali konča vojno le za to, da se pripravi druga?

Status quo ante bellum — stanje, kakršno je bilo pred vojno, ki ga zagovarjajo dobri, a kratkovidni ljudje, ne zagotovi miru, ker povrne tiste razmere, ki so povzročile sedanjo vojno. Ureditev Evrope po absolutni volji kateregakoli zmagovalca ga ne zagotovi, ker se bo vsak del, katerega se zgodi krivica, pripravljaj za maščevanje.

Ne moč zmagovalca, ampak pravica narodov more postaviti mir na trdnjšo podlago. Zategadelj bi bilo najvažnejše, da izpregovore pri sklepanju miru tisti, ki jim ne gre za nobeno nadvlado, ampak za spravo narodov. Ako bo imela socialistična Internacionala dovolj vpliva na pogoje miru, bo to najboljše jamstvo za njegovo trajnost.

Medtem ko se morajo zaslužni narodi še klati, je naša najvažnejša naloga, da pomnožimo socialistične vrste, da okrepimo socialistično stranko, da napravimo iz nje silo, katere ne bo mogoče prezirati pri sklepanju miru.

sedaj je vojaška stranka na površju in državnikom so zvezane roke in noge.

"Naj bo to ščevica svarilo, da ne dovolji militarizmu iti v klasje. Oficirji po poklicu žele vedno, da bi vsaj enkrat izvrševali svoje rokodelstvo, storili junaška dejanja in se zastupili s krvjo. Tedaj imajo le oni zadoščenje. Štirideset let so delali na Nemškem, kar so hoteli. Danes vidimo posledice."

To je bilo vsekakor zelo pravilno opazovanje.

Francoska vlada je nevtralnimi deželami formalno naznanila svoj protest in apelirala na čut pravčnosti in človečnosti in na javno mnenje v omenjenih deželah, ker so Nemci vzeli prebivalce iz zasedenih mest v severni Franciji in jih proti njih volji odpravili v druge kraje, kjer morajo opravljati prisilna dela.

Francoski apel pravi: "Konec aprila 1916 je bilo na povelje nemških vojaških uradov vzetih okrog 25000 francoskih deklet in žena od 16. do 20. leta in mož do 55. leta iz njihovih domov v Roubaix, Tureing in Lille, ločenih od njih družin in transportiranih v okraje Aisne in Ardenne, kjer morajo opravljati zlasti poljedelska dela."

Francoski vladi se ne more odreči, da je njen protest opravičen. Toda ostal bo akademski protest, ki ne doseže nobenega praktičnega uspeha. Kajti nevtralne dežele ne morejo storiti ničesar, razun da obsodi njihovo časopisje početje nemških uradov. Za časniške članke se pa nemške oblasti nič ne bodo zmenile. Praktičen uspeh bi moglo imeti le to, če bi vse nevtralne dežele napovedale Nemčiji vojno. To bi bilo morda francoski vladi všeč, gotovo pa ne pričakuje, da se to zgodi. Sedanja vojna je pokazala, jasneje kakor vsaka poprej, da veljajo v mednarodnem pravu le tiste določbe, ki se lahko izsilijo. Pred pogodbo samo na sebi pa nima nobena vlada respektu.

Dr. Arthur Warren Waite, ki je zaradi umora svojega tasta obsojen na smrt in čaka v mrliški celici v Sing Sing na električno eksekucijo, je poizkusil samomor. S kosom stekla, o katerem ne vemo, kako ga je dobil, se je ranil na prsih. Rana pa ni nevarna. Bila bi pa tudi lahko težka, pa bi morali zdravniki porabiti vse svoje znanje in vso svojo umetnost, da bi mu rešili življenje. Ne zato, da bi ostal živ, ampak da bi umrl. On mora umreti. Toda umreti mora na električnem stolu in nikakor drugače ne. Tako zahteva modrost človeške justicie.

Iz Pekinga poročajo, da je v Hankovu v nedeljo ponoči izbruhnila vstaja; velik del mesta je bil upepeljen in oplenjen, mnogo domačinov ubitih in več ruskih žena ranjenih, preden so prostovoljci potlačili upor. — O značaju in namenu revolte ne pravijo poročila ničesar.

LISTU V PODPORO.

Dr. Zvonček št. 206 S. N. P. J. v Gross, Kans. \$1.85. — Slov. soc. klub št. 167 v South View, Pa. \$2.00. — Frank Gabrénja \$1.00. J. Urbas 50c, N. Crossen 50c, Ig. Pečjak 25c, J. Jeger 25c, J. Cipoth 25c, A. Hreščak 25c, J. Bombač 25c, W. Pleskovič 25c, J. Draksler 25c, A. Znidaršič 10c, J. Znidaršič 25c, G. Huščak 25c, J. Cerjak 10c, A. Gebrenja 10c, F. Milar 10c, M. Klinar 10c, T. Fabee 50c, J. Rok 10c. Vsi v Johnstown, Pa. Nabrano in poslano po John Hribarju. — A. Paulovič 50c, M. Winter 25c, J. Tomšič 25c, F. Čikovič 10c, L. Bličič 25c, J. Ponikvar 25c, J. Opčič 25c, Lud. Paulenčič 25c, J. Previč 50c. Drugi v Bellaire, O. Opčič in Winter pa v Benwood, W. Va. in poslano po A. Paulenču. — A. Boje, Cleveland, O. 25c. — Doneski celega tedna \$12.30. Zadnji izkaz 291.30. Vsega do danes \$303.60.

Pismo iz Canade.

Mrs. Ana F. Rosenauer, Enchant, Alta, Canada, piše: Priznati moram, da je Trinerjevo ameriško grenko vino v resnici dobro zdravilo. Imela sem težave v obistih, toda ko sem rabila to zdravilo, sem se popolnoma dobro počutila. Jako lepo se vam zahvaljujem za vaše krasno zdravilo in bi ga priporočila vsakomur. — Trinerjevo ameriško grenko vino sprejema enake zahvale od mnogih strani, kajti njegov učinek na človeški ustroj je čudovit, posebno kadar je z boleznijo združeno zaprtje. Pri slabem apetitu, bruhanju, nervoznosti, slabosti, zaprtju daje hitro pomoč. Cena \$1.00. Po lekarnah. Jos. Triner, kemist, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Vprašajte svojega lekarnarja, da naroči Trinerjev liniment. Je krasno zdravilo za bolečine v mišicah in sklepih. Po lekarnah. Cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60 centov.

Genjenim rojakom priporočam, da kupite tobak in slaščice v moji prodajalni. Vedel bom ceniti Vašo naklonjenost. Poštena postrežba.

Emil M. Markich,
5306 Butler St.
Pittsburgh, Pa.
(20-7 Advert.)

Moderno urejena gostilna
VILLAGE INN
s prostornim vrtom za izlete
MARTIN POTOVAR,
Ogden Ave., blizu cestno železnice
Ike postaje, Lyons, Ill.
Telefonska številka: 224 m.

Dr. Richter's
Pain Expeller
za revmatične bolečine, za bolečine otrplosti sklepov in mišic.
Pravi se dobi le v zavrtku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavrtku naše tržne znamke s ščirko.
25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si s ravnanost od
F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington Street,
New York, N. Y.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in rane.
Zdravniška praksa brezplačno — pisati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popl.; od 7 do 9 zvečer. Izen Chicago širši belniki naj pišejo slovensko.

MODERNA KNIGOVEZNIČA
Okusno, hitro in zanesljivo delo za privatnike in društva. Sprejeto mam naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.
BRATJE HOLAN,
1635 Blue Island Ave.,
Chicago, Ill.
(Adver.)

James F. Stepina,
predsednik.
Christian R. Walleck,
I. podpreda.
Emanuel Beranek,
II. podpreda.
Adolf J. Krassa,
blagajnik.

Ravnateljski odbor:

Michael Zinner, predsednik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Blanki
John Fuch
A. V. Goring
John C. Krassa
Ernest Kunde
James F. Stepina
C. R. Walleck

Ameriška Državna Banka

1825-27 Blue Island Avenue, blizu 18-ste ulice,
CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer
vse druge dneve pa do 5½ popoldan

Pošiljamo denar v stari kraj brzo in tečno.

POZOR!

Zaradi nepričakovane naglega dvigovanja in nestalnosti kronske vrednosti, nemogoče je določiti stalno ceno, ali vse naše cene bodo računane po najnižjem dnevnem kurzu. Uprashaite ali pišite po cene.

Obsejni denarni premet in nizke cene. Vse pošiljatve garantirane.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.

Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoj.

Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

NOVA IZBIRA, NOVE CENE!

Slovenskih grafofonskih ploč imam v zalogi le še par sto. Naročite, dokler ni prepozno! Tudi nekaj zlatnine še imam. Pošurite se, dokler mi zaloga ne poide!

Anton J. Terbovec,
P. O. Box 1 Cicero, Ill.

LOUIS RABSEI
moderno urejen salon

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199

SLOVENC!

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PORN JEDNOTI.

Zavarujete se lahko za \$1.00, \$2.00 ali \$3.00 dnevne, bolniške podpore in za \$150, \$600, \$1000 ali \$1.500 posmrtnine.

Pišite za pojasnila glede ustanovitve novih društev gl. tajniku Johnu Verderbar, 2078 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Boj za življenje.

V lekarnah

Cena \$1.00

Boj za življenje, ostrejši vsak dan, je škodljiv, ako ne pogubonos, mnogim ljudem, ki pojabijo nase, postanejo brežbržni in zamarijo svoje telo in zdravje. Posledica takega življenja je, da je človek popolnoma izrpan. Temu potem sledijo nerodnosti, prebavljanja, duševna potrtost in fizična onemoglost. Človek v takem položaju si mora takoj pomagati in pravilno je, da brez odloga uživa

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO.

To sredstvo spravi v pravi tir in gibanje prebavilne organe, ki opesajo vsled prenapetega dela ali iz drugih razlogov, z rednim čiščenjem nečistoče iz drola; s tem izboljša apetit, regulira prebavnost, prepreči zabasnost, odpravi zapke in pokrepa telo.

Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino regulira delo prebavilnih organov. Uživatej to vino, kadar občutite

izgubo apetita, slabost po jedi, napenjanje črev, smrad iz ust, nečist jezik, koliko in krče, zapke, obledelost, nervoznost in telesno slabost.

To vino vam zagotovi pokrepčevalno spanje in moč, da lahko opravljate svoje delo vsak dan. Stari ljudje bi morali imeti to zanesljivo sredstvo vedno v hiši za redno uživanje. Zenske, ki trpe na glavobolu in na drugih neprilikah, bi morale poskusiti Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Protirumatizmu, bolečinam v križu, neuralgiji, otečenim udom in otrplim zgibom se poslužite Trinerjevega linimenta. Mišice, oslabljene valed dela, je treba drgniti s Trinerjevim linimentom. Cena 25c in 50c v lekarnah. Po pošti 35c in 60c.